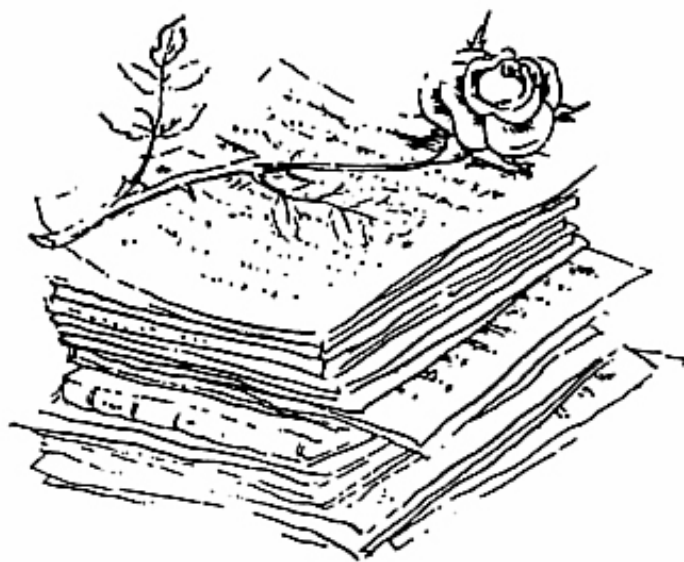

Z P R Á V Y

SPOLEČNOSTI BOHUSLAVA MARTINŮ

číslo 38

Praha 2016

Vydáno s finanční podporou Nadace Bohuslava Martinů

© Společnost Bohuslava Martinů, Praha 2016

Milí přátelé,

rok utekl jako voda a vy držíte v rukou opět další číslo nového zpravodaje. Větší změnu letos zažila poličská pobočka, protože po dvaceti letech vedení skončila paní Mgr. Renata Pechancová. Proto bychom jí chtěli touto cestou poděkovat za její dlouholetou činnost v šíření znalostí a hlavně radosti z hudby Bohuslava Martinů, a to napříč všemi generacemi.

Po delší době hledání se však podařilo najít novou předsedkyni pro pobočku v Poličce. Je to paní Mgr. Ellen Erbesová, učitelka hudby na Gymnáziu v Poličce i Základní umělecké škole v Bystrém, zároveň také dcera bývalé předsedkyně pobočky v Poličce, paní Ellen Slavíkové. Máme velkou radost, držíme jí palce a přejeme spoustu zajímavých nápadů!

Na konci loňského roku se u příležitosti výročí 125 let od narození Martinů odehrálo více významných událostí, o kterých se dočtete ve zpravodaji. Osobně mě překvapuje, jak německé publikum dnes živě reaguje na operu Martinů *Řecké pašije*, dílo staré téměř 60 let. Ačkoliv český režisér Jiří Heřman působící v Essenu prvoplánově neusiloval o žádný aktuální přesah, kritiky svědčí o tom, že německá kulturní veřejnost slyšela na operu jako na drama o uprchlících. Německé recenze píší o „Stück der Stunde“. Vždyť sám skladatel musel odejít do exilu před nacisty a věděl velmi dobře, co znamená prchat před nebezpečím, snažit se uniknout před smrtí. *„Umělec se stále ptá po smyslu života, svého vlastního i lidstva, hledá pravdu. Systém neurčitosti otevírá naše každodenní životy. Tlak mechanizace a uniformity je pro člověka impulsem k tomu, aby protestoval a umělec má jen jednu možnost, jak tento protest vyjádřit a tím je jeho hudba.“* Myšlenka, kterou Martinů vyslovil v pozdním období svého života, nabývá pro posluchače na počátku 21. století stále více na významu. Dílo českého skladatele je stále aktuální!

Přeji Vám mnoho krásných okamžiků při poslechu hudby Martinů a hlavně příjemné čtení zpravodaje na podzimní a zimní večery.

Daniela Kotašová
redakce Zpráv Společnosti Bohuslava Martinů

Členské příspěvky SBM na rok 2016 jsou stále 100,- Kč (sponzorským dárcům velmi děkujeme), senioři 50,- Kč. Pokud jste již svůj příspěvek během roku zaslali, nevěnujte samozřejmě této výzvě pozornost. Číslo účtu SBM: 0146936389 / 0800, var. symbol je 382016. Pošlete pokud možno z účtu na účet, do zprávy pro příjemce napište, za koho platba je (např. Tomáš Plachý, Praha 8), hlavně v případě, že majitelem účtu je osoba jiného jména. Děkujeme.

O B S A H

Zprávy a příspěvky z poboček SBM

Činnost pobočky SBM Praha	6
Eva Štrausová	
Činnost pobočky SBM Brno	7
Jarmila Mráčková	
Činnost SBM Polička	10
Renata Pechancová	
Poličská setkání	11
Stanislava Štřelcová	
Poličská delegace po stopách B. Martinů ve Švýcarsku	12
Naděžda Šauerová	
Činnost pobočky SBM Zlín	14
Věra Obdržálková	
Otvírání studánek ve Třech Studních	17
Josef Kaprál	

Očekávané události v provedení děl Martinů

Festivaly, opery a další	18
---------------------------------	-----------

Rozhovor

... s Tomášem Jamníkem	21
Anna Matoušková	
O napravené notě	25
Tomáš Jamník	

Festivaly – recenze

Martinů bez fraku (Praha)	27
Pravoslav Kohout	
Martinů se špičkovým orchestrem „made in England” (Basilej)	30
Alfred Ziltener	
Prorocké souzvuky (Basilej)	31
Sigfried Schibli	
Tajná láska Bohuslava Martinů (Basilej)	33
Jenny Berg	

Koncerty, výzkum – recenze

Otvírání studánek – Spolek přátel hudby při FB	34
Jarmila Mráčková	
Špalíček – Filharmonie Brno	36
Jarmila Mráčková	
Otvírání studánek Alfréda Radoka	37
Jarmila Mráčková	
Epos o Gilgamešovi – Národní divadlo Brno	40
Jarmila Mráčková	
Vymazlená premiéra v Brně: Gilgameš a Dido	40
Olga Janáčková	
Tři přání v Ostravě	42
Lenka Šaldová	
Opera jako drama o uprchlících	43
Kristus dnes	46
Christoph Schulte im Walde	
Když zvony mlčí	47
Peter Bilsing	
První recenze na souborné vydání díla B. Martinů	49
Ulrich Barthel	

Jubilea a blahopřání k narozeninám

prof. PhDr. Jaroslav Mihule, CSc. a Jiří Bělohlávek	50
Gratulační koncert k životnímu jubileu M. Košlera	51
Jiří Kolář	

Nekrology

Gerd Lippold	52
Janine Reding-Piette	53
Harry Halbreich	55
Miroslav Košler	56

Knihy

Nová publikace o Bohuslavu Martinů od Patricka Lamberta	57
--	-----------

Příspěvek z řad členů SBM

Třikrát ztracené písně	58
Eva Žižková	

Činnost pobočky SBM Praha

Eva Štrausová

Přehled činnosti v minulé sezóně

5. listopadu 2015 – Neuvěřitelná kauza Martinů

Povídání Ivana Štrause nejen o knížce Dr. Jana Kapusty. Představení nové obsáhlé publikace Dějiny města Poličky.

3. prosince 2015 – Filmové odpoledne

B. Martinů: Tři přání (z „pokladů“ Institutu Bohuslava Martinů)

7. ledna 2016 – Koncert vítězky Soutěže Bohuslava Martinů 2015

klavíristka Kristýna Znamenáčková

4. února 2016 – Režisér, skladatel, klavírista Zdeněk Zahradník

jeho život mezi velkými osobnostmi české a světové hudby

3. března 2016 – Skvělý „Vltavský“ popularizátor Vojtěch Babka

se zajímavou hudební besedou: Lisztovy klavírní transkripce na téma Verdiho oper (klavírista C. Arrau).

7. dubna 2016 – Náš známý velmi talentovaný houslista Milan Al-Ashhab

zahrál nejen skladby B. Martinů. Slovem i na klavír doprovázel I. Štraus.

4. a 5. června 2016 – Tradiční „Putování za studánkami“ do Vlčkova

„Noc plná zážitků“ v Poličce, ale také Luž, Bílá galerie v Osíku, Litomyšl a Nové Hradky.

Také v sezóně 2016/2017 se budeme scházet **každý první čtvrtek v měsíci** (od října do dubna) **v 15.00 hodin** (pozor změna času) v sálku Nadace Bohuslava Martinů, Bořanovická 14, Praha 8 (Metro C, stanice Kobylisy).

6. října 2016

První beseda sezóny patřila vždy pěveckým talentům – žákům a studentům Hudebního Gymnázia J. Nerudy na Žižkově, které mezi nás opět přivedel prof. Jaroslav Mrázek. Byli jsme tradičně prvními posluchači jejich repertoáru na blížící se Pěveckou soutěž Bohuslava Martinů.

Další termíny:

3. listopadu, 1. prosince 2016 a 5. ledna 2017 (vždy 15 hodin)

Sledujte naše webové stránky www.sbmartinu.cz nebo kontaktujte: estrausova@seznam.cz , tel. 737 978 905

Činnost pobočky SBM Brno

Jarmila Mráčková

V sezóně 2015–2016 se uskutečnily čtyři ohlášené koncerty hudby a vyprávění interpretů na téma „S Martinů po světě“. Došlo jen k přesunu některých pořadů:

30. 11. 2015

B. Martinů: všechny tři sonáty pro violoncello a klavír
Jan Škrdlík – violoncello, Renata Ardaševová – klavír

21. 3. 2016

B. Martinů: Variace na Rossiniho téma, Variace na slovenskou lidovou píseň. Dále skladby pro violoncello a klavír od L. van Beethovena (Variace G dur, Sonáta č. 3), C. Debussyho (Sonáta) a F. Danziho (Variace na téma z Mozartova Dona Giovanniho).

Robert Kružík – violoncello, Jiří Hrubý – klavír

6. 4. 2016

B. Martinů: Intermezzo, J. Brahms: Sonáta č. 2, A. Dvořák: Sonáta F dur
Lubomír Čermák – housle a Jaroslav Smýkal – klavír

Lubomír Čermák a Jaroslav Smýkal

2. 5. 2016

B. Martinů: Impromptu pro dva klavíry, H. 359 v brněnské premiéře a Tři české tance pro klavír. Dále zazněly skladby B. Smetany (z cyklů Sny a z Českých tanců) a skladby pro čtyři ruce C. Debussyho (Malá suita), Jana Nováka (Rustica musa – výběr), K. Husy (Česká dueta) a I. Stravinského (výběr ze suity Petruška). Klavírní duo Renata a Milan Bialasovi

Hudebníci se ukázali být i výbornými vyprávěči, kteří poutavě sdělovali své zážitky z koncertních cest. V zahraničí často vystupující Jan Škrdlík, ve Švýcarsku rok studující Richard Kružík, dlouhé roky spolu koncertující Lubomír Čermák a Jaroslav Smýkal a Milan Bialas, který s dcerou Renatou absolvoval doma i v zahraničí řadu koncertů i rozhlasových nahrávek. Na jejich koncertu zazněla poprvé v Brně skladba Bohuslava Martinů Impromptu pro dva klavíry, H. 359. Je to jedna z miniatur, jakými Martinů obdařoval své přátele i jejich děti. Často je psal jako poděkování či pozornost k svátku, narozeninám.

Renata a Milan Bialasoví

Tuto skladbu věnoval manželům Reberovým ze Švýcarska, trvá necelé dvě minuty (Poco allegretto), je však náročná. S Reberovými (lékař a jeho žena byli klavíristé) navázal Martinů trvalé přátelství roku 1955. Návštěvu u Reberových dokumentuje fotografie z výletu do lesa u Liestalu, na které je i další společný přítel Max Kellerhals. Tehdy u nich v Basileji v červnu napsal zmiňovanou miniaturu.

Celý text na titulní stránce skladby zní (originál je ve francouzštině): *Impromptu / pro dva klavíry / Willi a Charlottě Reberovým / Ve vzpomínce na náš pobyt u nich v 1956 / Bohuslav Martinů, pták stěhovavý*“ Smysl pro humor nebyl Bohuslavu Martinů cizí!

Všechny večery měly velký ohlas. Po třetím z nich napsala jedna návštěvnice, dr. Jitka Měřinská, nadšený dopis, z něhož vyjímám: „... Komorní duo má za sebou více než třicetiletou tradici ... Lubomír Čermák, primárius Kvarteta města Brna, je od roku 1991 rovněž uměleckým vedoucím Komorního orchestru Bohuslava Martinů, prvního souboru, který byl po skladateli pojmenován a roku 2012 se stal čestným členem SBM. To úvodu večera připomenula Jarmila Mráčková, když přečetla souhlasný dopis paní Charlotte Martinů s pojmenováním souboru v roce 1969. Dokument okouznil všechny

přítomné svým laskavým tónem, nebyla to suchá úřední řeč, byla to výstižná, citlivě volená slova. Spontánně se rozpředla rozmluva o paní Charlottě. Profesor JAMU Jaroslav Smýkal s velkými sympatiemi vzpomínal na několikrát setkání s touto milou paní, která tak starostlivě pečovala o umělecký odkaz svého manžela. Oba interpreti zavzpomínali také na tiché chvíle, kdy s úctou postáli u hrobu Bohuslava Martinů ve Švýcarsku – ještě před tím, než byly skladatelovy ostatky převezeny do jeho rodné Poličky. Tehdejší hrob byl na mírně vyvýšeném místě, které prý měl skladatel rád, a snad mu připomínalo jeho milovanou Vysočinu. Věhlas hudby Bohuslava Martinů ve světě mohli pánové Čermák a Smýkal doložit svými vlastními koncertními zkušenostmi z Francie, Rakouska, Švýcarska, Španělska, Německa, USA a dalších zemí. Zjišťovali, že zájem o hudbu tohoto skladatele stále vzrůstá. Profesor Smýkal podotkl, že interpretace české hudby přitahuje v cizině také mnohé z českých krajanů. Všiml si toho například na svém pařížském koncertě, kdy byl v publiku přítomen Milan Kundera. Vyprávění obou interpretů bylo tak spontánní, že se postupně začaly ozývat i hlasy z publika a rozproudila se srdečná rozprava. Byly připomenuty také některé zajímavosti z brněnského kulturního života – například vzpomínka na pietní koncert s Otvíráním studánek na programu, který se uskutečnil ve vší tichosti roku 1959, několik dní po úmrtí Bohuslava Martinů, v Univerzitní knihovně v Brně za přítomnosti básníka Miloslava Bureše.“

Program na sezónu 2016–2017

Jarmila Mráčková

„Inspirace lidovou poezií v písních Bohuslava Martinů a Antonína Dvořáka, Leoše Janáčka, Vítězslava Nováka, Vítězslavy Kaprálové a Zdeňka Zouhara“, to je název cyklu čtyř večerů, které uspořádá brněnská pobočka.

Základem večerů budou čtyři písňové cykly Bohuslava Martinů, které napsal v letech 1940–1944, tedy Čtyři písně, Nový Špalíček, Písničky na jednu stránku, Písničky na dvě stránky a v prvním večeru také Nové slovenské písně (1920) i několik písní jednotlivých. Spolu s nimi zazní stejně inspirované skladby autorů uvedených v titulu. Programy obohatí klavírní skladby vzniklé ze stejných podnětů – díla Bedřicha Smetany, Leoše Janáčka, Vítězslava Nováka, Jana Nováka a ovšem i Bohuslava Martinů. Na prvním večeru jsme uvítali sopranistku Naděvu Bláhovou a pianistku Renatu Ardaševovou. V celém

cyklu budou účinkovat mladí umělci, absolventi a studenti uměleckých škol v Brně.

Koncerty se uskuteční vždy v pondělí v následujících termínech: **24. října, 7. listopadu, 6. března, 3. dubna** vždy v 19 hodin v koncertním sále Základní umělecké školy Vítězslavy Kaprálové Brno, Palackého třída 70.

Činnost SBM Polička

Renata Pechancová

Po 20 letech ve vedení poličské pobočky Společnosti Bohuslava Martinů jsem začátkem roku 2016 z pracovních důvodů, které mě zavedly mimo Poličku, byla nucena uzavřít tuto nádhernou a inspirující kapitolu svého života. Doufám, že můj následovník posune činnost pobočky opět na další stupeň, aby byla její náplň podnětná pro všechny zájemce o odkaz B. Martinů z Poličky a okolí.

Jedny z posledních akcí, které jsem organizovala, byly zájezdy do Prahy. V rámci vzpomínky na 125. výročí narození Bohuslava Martinů jsme 16. října 2015 navštívili v Sále Martinů koncert a vernisáž pod názvem „Martinůinspirující“. Program zahájila vernisáž výtvarných prací se čtením literárních děl přehlídky „Mládí a Bohuslava Martinů“ v Poličce a foto-dokumentace Písňové soutěže B. Martinů v Praze. Ukázky četl Josef Somr. Poté zazněl slavnostní koncert složený z díla B. Martinů, jehož vrcholem bylo provedení Otvírání studánky.

Rok 2015 jsme uzavřeli 15. prosince oblíbeným zájezdem do vánoční Prahy s hudbou Bohuslava Martinů na představení jeho opery Tři přání v Národním divadle. Jednalo se o historicky třetí uvedení titulu v Čechách a tentokrát jej nastudovalo Národní divadlo moravskoslezské Ostrava. Tři přání napsal Martinů na sklonku třicátých let 20. století pod vlivem „jazzového opojení“ a pokusil se o propojení opery s médiem němému filmu. Zvolená forma „divadla na divadle“ byla inscenována velmi zajímavě a pro členy SBM to byl jeden z nezapomenutelných zážitků na cestách za objevováním hudby Bohuslava Martinů.

Na závěr chci poděkovat všem, kteří se s důvěrou pravidelně účastnili všech akcí pořádaných poličskou pobočkou a pomáhali tak společně objevovat směr, kterým se v Čechách ubírá interpretace díla Bohuslava Martinů. Své působení ve službách Bohuslava Martinů v Poličce, již nechám na hodnocení času.

Poličská setkání

Stanislava Střelcová

Před gobelínem s městem Poličkou, zleva ředitel poličského muzea D. Junek, starosta J. Martinů, doc. M. Holá, dr. S. Střelcová, dr. K. Maýrová, za nimi prof. J. Hlaváč, prof. I. Štraus, prof. V. Riedlbauch, Mgr. M. Novenko, prof. I. Medek, dr. I. Ruml, ing. J. Černík a dr. L. Kašpárek

Posledního březnového dne 2016 se členové správní a dozorčí rady Nadace Bohuslava Martinů, její ředitel a ekonom vydali do Poličky, známého rodiště skladatele na českomoravském pomezí. Iniciátorem cesty byl předseda prof. Jiří Hlaváč, neboť je zastáncem myšlenky, že se lidé mají scházet a spolu hovořit. Hned po příjezdu do města jsme navštívili městský úřad a rozprávěli se starostou Jaroslavem Martinů, jak příznačné jméno! Vypočetli jsme od něho a všech zúčastněných zajímavé informace o jejich návštěvě ve Švýcarsku, mimo jiné na Schönenbergu, původním místě, kde byl náš skladatel pohřben. Promlouvali jsme pracovně o současnosti, o potřebách Poličky, o kultuře a umění. Krásné město i vlastní budova úřadu a její interiér zaujaly pohostinnou atmosférou a přátelskými lidmi. Zrovna tak jsme se v Centru Bohuslava Martinů setkali se současným vedením muzea a jeho

pracovníky, kteří se nám příkladně věnovali. Potěšili jsme se opět stálou expozicí ze života a díla Martinů, poseděli jsme ve třídě školy, kde se kdysi jako dítě vzdělával, dozvěděli se nové poznatky také o původním náhrobku rodičů a sourozenců Martinů v zahradním atriu. Nemohli jsme opomenout pietně postát na hřbitově u místa posledního odpočinku skladatele a jeho statečné choti Charlotte.

Vydařená návštěva u Poličských byla nejen obohacující vzpomínkou na světoznámou osobnost, ale i událostí, která směřuje k další užitečné spolupráci. Těšíme se nejpozději za rok zase na shledání, a to pak vystoupíme do skladatelovy rodné světničky na věži sv. Jakuba. Rozhlédneme se kolem s patřičným nadhledem a symbolicky proneseme slova připomínající kantátu Otvírání studánek, která letos citoval v pamětní knize v muzeu prof. Hlaváč: „Jsme doma ...“.

Poličská delegace po stopách B. Martinů ve Švýcarsku

Naděžda Šauerová

V roce 125. výročí narození Bohuslava Martinů přijal starosta města Poličky Jaroslav Martinů pozvání na festival Martinů Festtage, který se každoročně koná ve švýcarské Basileji. V roce 2015 se jednalo zároveň o jubilejní 20. ročník tohoto prestižního festivalu. Poličská delegace se zúčastnila zahajovacího koncertu v neděli 15. listopadu. Na programu zazněla 2. a 5. Symfonie Bohuslava Martinů v provedení jednoho z nejlepších evropských hudebních těles – Londýnský symfonický orchestr (London Symphony Orchestra). Orchestr 82 hudebníků řídil český dirigent Tomáš Hanus. Publikum ocenilo výkon tělesa a celý program bouřlivým několika minutovým potleskem. Byli jsme opravdu pyšní na to, že je Polička rodným městem hudebního skladatele Bohuslava Martinů.

Ještě před zahájením koncertu představil publiku umělecký ředitel festivalu Robert Kolinsky starostu města Poličky, tedy města, kde se Bohuslav Martinů narodil a starostu města Liestalu – města, kde Bohuslav Martinů zemřel. Podání rukou obou starostů v sále Stadtcasino Basel před 1500 diváky bylo velmi symbolické až dojemné, návštěvníci koncertu ocenili toto setkání velkým potleskem. Celý koncert včetně úvodního slova Roberta Kolinskeho byl zároveň přenášen v přímém přenosu dvěma rozhlasovými stanicemi – švýcarskou stanicí

SRF a německou Deutschlandradio Kultur. V přímém přenosu těchto stanic několikrát zaznělo jméno Polička a Martinů. Jedná se o velkou propagaci našeho města v zahraničí. Mezi významnými hosty z České republiky byl například režisér Jiří Menzl, kterého jsme zároveň s jeho ženou Olgou pozvali na návštěvu Poličky, dále ředitel Institutu Bohuslava Martinů a autor slavnostní fanfáry města Poličky, Aleš Březina nebo předseda správní rady Nadace Bohuslava Martinů prof. Jiří Hlaváč.

*Starostové Poličky a Liestalu
na místě původního hrobu B. Martinů*

V pondělí 16. listopadu pozval naši delegaci k návštěvě Liestalu starosta města Lukas Ott. Vyvrcholením návštěvy byla možnost vidět a být na místě, kde strávil poslední chvíle svého života Bohuslav Martinů a kde byl po své smrti také pohřben – soukromý pozemek rodiny Sacherů na Schönenbergu. V roce 1979 byly odtud ostatky slavného skladatele převezeny do jeho rodné Poličky. Jedná se o magické místo na kopci s nádherným výhledem do údolí a okamžitě se vybavuje pohled z poličské věže. Zároveň jsme si uvědomili, jaký byl Bohuslav Martinů světoběžník, protože z jedné strany údolí je městečko v Německu, z druhé strany městečko francouzské a dům i hrob se nacházejí ve Švýcarsku.

Do Poličky, rodného města Bohuslava Martinů, jsme pozvali jak delegaci organizátorů festivalu Martinů Festtage, tak i starostu švýcarského Liestalu. Bude nám velkým potěšením ukázat hostům stopy Bohuslava Martinů v jeho rodné Poličce a na Vysočině.

Schönenberg

Činnost pobočky SBM Zlín

Věra Obdržálková

Přehled činnosti v minulé sezóně

30. 9. 2015 – Krajská knihovna Františka Bartoše

Přednáška Marka Obdržálka: Luciano Pavarotti a slavná éra tří tenorů.

16. 10. 2015 – Autobusový zájezd do Prahy

Slavnostní koncert v Lichtenštejnském paláci k 125. výročí narození B. Martinů.

21. 10. 2015 – Krajská knihovna F. Bartoše ve Zlíně

Přednáška Marka Obdržálka „Kouzelné housle“ (Kubelík, Suk, Hudeček, Šporcl a další).

3. 11. 2015 – Obřadní síň zlínské radnice

Komorní koncert Pavla Březíka – viola a Martiny Mergentalové – klavír.

Na programu zazněla také Sonáta pro violu a klavír od Bohuslava Martinů.

12. 11. 2015 – Velký sál Otrokovické Besedy

První koncert Kruhu přátel hudby v Otrokovicích v sezóně 2015–2016.

Na programu zazněla díla následujících autorů: Telemann, Kjuj, Martinů, Ibert a další. Z díla Bohuslava Martinů byly provedeny Promenády.

Účinkující: Věra Obdržálková – flétna, Marek Obdržálek – housle, Lucie Fajkusová – harfa, Monika Siegelová – klavír.

19. 11. 2015 – Abonentní koncert Filharmonie B. Martinů

Členové SBM Zlín si mohli poslechnout na abonentním koncertu Filharmonie B. Martinů Koncertantní symfonii pro housle, violoncello, hoboje, fagot, orchestr a klavír od Bohuslava Martinů. Sólové party hráli členové orchestru, řídil nový šéfdirigent SBM Vojtěch Spurný.

16. 12. 2015 – Beseda k výročí narození J. J. Ryby

Ve spolupráci s Krajskou knihovnou F. Bartoše se konala beseda k výročí narození J. J. Ryby.

20. 1. 2016 – Krajská knihovna Františka Bartoše ve Zlíně (dále KFBZ)

Hudební beseda vedená Markem Obdržálkem: Josef Seger a Josef Mysliveček.

10. 2. 2016 – Hudební beseda v KFBZ

Na programu Antonín Dvořák – skladatel, kterého zná celý svět.

30. 3. 2016 – Hudební beseda v KFBZ

Franz Liszt, fenomenální klavírista a skladatel.

6. 4. 2016 – Jarní koncert komorních souborů

Koncert se jako každoročně konal v obřadní síni zlínské radnice, vystupují místní komorní soubory. Letos zazněla hudba B. Smetany, A. Dvořáka, B. Martinů, L. Sluky, M. Boederse a J. S. Bacha.

28. 4. 2016 – Filharmonie Bohuslava Martinů Zlín (dále FBM)

Filharmonie Bohuslava Martinů ve Zlíně si slavnostním koncertem ve své nové koncertní síni (Kongresové centrum Zlín) připomněla 70. výročí svého založení. Slavnostní koncert dirigoval současný šéfdirigent Vojtěch Spurný. Oslavy se zúčastnili i emeritní dirigenti FBM Jaroslav Opěla a Rostislav Hališka.

4. 6. 2016 – Vlčkov, putování za studánkami

Členové SBM Zlín se zúčastnili obchůzky studánek a slavnostního koncertu na návsi ve Vlčkově na Vysočině.

*Pěvecký sbor Iuventus Cantans přednesl kantátu B. Martinů
Otvírání studánek – Vlčkov 4. 6. 2016*

8. 6. 2016 – Hudební beseda v Krajské knihovně Františka Bartoše Zlín
Na programu: Gustav Mahler, slavný dirigent a oblíbený skladatel.

Plán SBM Zlín na sezónu 2016–2017

9. 12. 2016 – Recitál prof. Ivana Štrause a Michaely Štrausové

únor 2017 – Přednáška významného muzikologa

duben 2017 – Jarní koncert komorních souborů

červen 2017 – Vlčkov, návštěva Putování za studánkami

Otvírání studánek ve Třech Studních

Josef Kaprál

Sluncem prozářená sobota přivítala 28. května 2016 účinkující a diváky každoroční slavnosti Otvírání studánek ve Třech Studních. Vždyť autor hudby kantáty Otvírání studánek Bohuslav Martinů prožil v malé vysočinské obci ve vilce rodičů své žáčky Vítězslavy Kaprálové téměř celý červenec 1938. Pak odjel do Paříže a již nikdy se živý do vlasti nevrátil. Malebný okolní kraj s hlubokými lesy, průzračnými studánkami a rybníkem Sykovcem – to vše na Mistra silně zapůsobilo. Proto jsou melodie kantáty Otvírání studánek tak kouzelně vnímavé a podmanivé. Skladba dedikovaná Poličce, Vysočině, Sykovci a Třem Studnám je snad nejznámějším dílem Martinů. Za více jak šedesátiletou existenci díla byla podle písemných pramenů uvedena u Stříbrné studánky pod Žákovou horou a dále u studánek Barborky i Vitulky ve Třech Studních celkem třiatřicetkrát.

Pořad zahájil starosta obce pan Miloš Brabec, kompletní kantátu Otvírání studánek uvedl sbor Žďaráček ze ZUŠ Františka Drdly ve Žďáře nad Sázavou pod vedením Mgr. Dany Foralové, ředitelky školy. Choreografické doplnění průběhu kantáty nadchlo početné obecenstvo.

Dále vystoupily folklorní soubory z Vysočiny – Bystřinka ze Žďáru nad Sázavou, vedoucí souboru Zdeněk Koukola a soubor Rozmarýnek, rovněž

ze Žďáru nad Sázavou, vedoucí Kateřina Zachová a Lenka Svobodová. Účinkující mládež v dobových krojích zpěvem a za doprovodu hudby předvedla motivy z jarních prací na dřívější vesnici. Na vystoupeních se projevila obětavá příprava vedoucích mládežnických souborů, která přispívá k udržování lidových tradic. Bezprostřední kontakt s obecnstvem udržovala Monika Halvová. Slavnost se konala za finanční podpory Nadace Bohuslava Martinů.

Očekávané události v provedení děl Martinů

2. BENEFIČNÍ KONCERT INSTITUTU BOHUSLAVA MARTINŮ

28. listopadu 2016, 19.30 hod.

Kaiserštejnský palác, Malostranské nám., Praha 1

Leoš Janáček: Moravská lidová poezie v písních (výběr)

Bohuslav Martinů: Nové slovenské písně, H. 126 (výběr)

Martina Janková (soprán), Tomáš Král (baryton), Ivo Kahánek (klavír)

Vstupenky a více informací na www.martinu.cz/benefice

FESTIVALY

22. MARTINŮ FESTTAGE 2016

12.–27. listopadu v Basileji

Podrobnosti o 22. ročníku festivalu na: www.martinu.ch

[předběžný program – stav 21. 9. 2016]

PROLOGY

Prolog – Koncert Hudby Hradní stráže a Policie ČR

neděle 20. 11. 2016, 18.00 hod. Pražský hrad, Španělský sál

Prolog – Koncert laureátů Soutěže Nadace Bohuslava Martinů 2016 v oborech cembalo a dechové nástroje

neděle 27. 11. 2016, 19.30 hod. Lichtenštejnský palác, Sál Martinů

Prolog – Abonentní koncert PKF – Prague Philharmonia

středa 30. 11. 2016, 19.30 hod. Rudolfinum, Dvořákova síň

22. ROČNÍK FESTIVALU DNY BOHUSLAVA MARTINŮ

Zahajovací koncert festivalu Dny Bohuslava Martinů 2016

věnovaný 55 letům činnosti Dětského pěveckého sboru Radost Praha

pondělí 5. 12. 2016, 19.30 hod. Lichtenštejnský palác, Sál Martinů

Komorní koncert Stamicova kvarteta

úterý 6. 12. 2016, 19.30 hod. Lichtenštejnský palác, Sál Martinů

Koncert cyklu „Hudební podvečery“

středa 7. 12. 2016, 17.30 hod. Rudolfinum, Sukova síň

Orchestrální cyklus „Ti nejlepší“

pátek 9. 12. 2016, 19.30 hod. Lichtenštejnský palác, Sál Martinů

Orchestrální koncert Jihočeské filharmonie

sobota 10. 12. 2016, 19.30 hod. Lichtenštejnský palác, Sál Martinů

Operní představení Studia TON

neděle 11. 12. 2016, 19.00 hod. Palác Akropolis

Koncert – salon u Sv. Vavřince, hostitel prof. Emil Lechner

pondělí 12. 12. 2016, 19.30 hod. kostel sv. Vavřince

Komorní koncert s premiérou – Duo du Rêve

úterý 13. 12. 2016, 19.30 hod. Lichtenštejnský palác, Sál Martinů

Orchestrální koncert Symfonického orchestru Pražské konzervatoře

středa 14. 12. 2016, 19.00 hod. Pražská konzervatoř, Koncertní sál

Abonentní koncert sborového cyklu Pražského filharmonického sboru

čtvrtek 15. 12. 2016, 19.30 Rudolfinum, Dvořákova síň

Matiné komorní hudby

sobota 17. 12. 2016, 10.00 Lichtenštejnský palác, Sál Martinů

Komorní koncert

neděle 18. 12. 2016, 19.30 Lichtenštejnský palác, Sál Martinů

Abonentní koncert Symfonického orchestru Českého rozhlasu

pondělí 19. 12. 2016, 19.30 Rudolfinum, Dvořákova síň

Abonentní koncerty Orchestrálního cyklu C/D Symfonického orchestru hl. m. Prahy FOK:

středa 21. a čtvrtek 22. 12. 2016, 19.30 hod. Obecní dům, Smetanova síň

Další podrobnosti na www.martinu.cz

O P E R Y

Tři přání aneb Vrtkavosti života, H. 175

26. října, 6. listopadu 2016

Národní divadlo moravskoslezské v Ostravě.

www.ndm.cz

Juliette (Snář), H. 253

26. října, 4. listopadu 2016, 22. a 31. března, 3 dubna 2017

Národní divadlo Praha

www.narodni-divadlo.cz

Hry o Marii, H. 236

16. a 27. prosince 2016

Národní divadlo Brno

Jakub Klecker (hudební nastudování, dirigent), Jiří Heřman (režie)

www.ndbrno.cz

SOUBORNÉ VYDÁNÍ DÍLA B. MARTINŮ NA KONCERTNÍCH PÓDIÍCH

Epos o Gilgamešovi, H. 351 (+ Dido a Aeneas / Henry Purcell)

15., 16. a 18. listopadu 2016

Janáčkova opera ND Brno

Svatební košile, H. 214 I A

23. a 24. listopadu 2016

Janáčkovo divadlo, Brno

Český filharmonický sbor Brno, Petr Fiala (sbormistr), Filharmonie Brno, Jiří Rožeň (dirigent), Adriana Kohútková (soprán), Peter Berger (tenor), Jozef Benci (bas)

www.filharmonie-brno.cz

Epos o Gilgamešovi, H. 351

25., 26. a 27. ledna 2017

Rudolfinum, Dvořákova síň, Praha

Lucy Crowe (soprán), Andrew Staples (tenor), Derek Welton (baryton), Jan Martiník (bas), Lukáš Vasilek (sbormistr), Pražský filharmonický sbor, Jiří Bělohlávek (dirigent), Česká filharmonie

<http://www.ceskafilharmonie.cz/>

Rozhovor s Tomášem Jamníkem

T. Jamník: „... Dvořákovo trio dala dohromady Soutěž Martinů“

Anna Matoušková

Měl za sebou Schumannův violoncellový koncert, který provedl ve Velké Británii pod taktovkou Jakuba Hrůši, sezónu v Japonsku a příjezd do Čech z Německa, odkud mu ujel autobus. Úspěšného českého violoncellistu a laureáta Pražského jara Tomáše Jamníka se mi podařilo zastihnout na cestě někde mezi Berlínem a domácím koncertem na Václavském náměstí. Nad kávou v pražské Lucerně si se mnou dobře naladěm povídal o svých začátcích, úspěších i neúspěších, své pestré hudební činnosti, o hudebních soutěžích i o tom, jak se znovu učíme poslouchat hudbu.

Tomáši, co vlastně hraješ nejraději?

Soudobou hudbu, u ní se dokážu paradoxně víc uvolnit. Čím je hudba starší, tím víc se s ní „mořím“. Snažím se totiž pochytit všechny aspekty autentičnosti a stylovosti, moje přirozenost nedovolí vzít například Schumanna a jen tak ho zahrát. Musím vědět, v jakém kontextu byl ten kus psaný, pro koho, pro jaký účel, protože největší síla vážné hudby podle mě spočívá v tom, co se skrývá za ní ... Divadlo v popředí je hezké, na to se lákají lidi. Mě ale baví ten moment, když si člověk uvědomí, že slyší něco, co už tu znělo několik staletí. Mezi hudbu neobtěžkanou tradičností počítám i dílo Bohuslava Martinů, myslím si však, že se na něj za dvě stě let budeme dívat zase jinak. Martinů nezmiňuji

náhodou, je dlouhodobě můj osobní favorit. Postupně se snažím blíže seznámit i s méně uváděnými autory, teď například objevuji dílo Paula Hindemitha a Arvo Pärta. Do každé své sezony zařazuji nové kusy, nejlépe, aby byly napsané pro mě, to se zatím docela daří (*smích*).

Jaký je pro tebe rozdíl v nastudování starší a nové muziky? Osobně mi soudobá klasická muzika přišla vždy melodicky i rytmicky složitější.

Soudobá muzika se snaží posouvat technické možnosti nástrojů, hranice vnímání hudby, což je úzce spjaté se složitostí notového zápisu. Ale ten je jednoduchý. Je to manuální záležitost, kterou se člověk dokáže naučit, stejně jako se naučí vyřezat něco ze dřeva. Pro mě je složitější přistoupit k dílům typu Schumann, Brahms, Dvořák a pochopit jejich kontext, aby bylo možné jejich dílo předat dnešnímu publiku. Interpret je „překladatel“ myšlenky skladatele. Úplně stejně interpret musí vzít myšlenku skladatele a přeložit ji. Kdybych začal do skladby vkládat něco svého, je to stejné jako kdyby překladatel vložil do překládaného románu kus své fantazie. Dále se musí překládat soudobě, stejně jako se aktualizuje například překlad Shakespeara. Jsou nové nástroje, nová psychologie světa, jeho nové uspořádání ... Ve dvacátém století, vlastně už na konci devatenáctého, měli hudebníci potřebu přidávat do starých skladeb oktávy, flažolety, rozklady apod. Krásný příklad tvoří stará edice Haydnova violoncellového koncertu, v níž jsou bez problémů upraveny harmonie i celé pasáže. Dnes působí takový přístup úsměvně. Jenže v tomto případě šlo nejspíš o to, že publikum ještě nebylo připravené, aby muziku pojímalo tak, jak byla psaná. V dnešní době je skvělé, že lidé mají chuť poslechnout si dílo přesně tak, jak bylo zapsané. Na druhou stranu je špatné zůstat v zajetí pouhé interpretace a teorie. Také to na sobě pocítuji – někdy se nechávám pohltnout teorií a pak nedokážu předat na pódiu impulsy, které tam tehdy byly obsaženy. Dříve se nad tím tak nepřemýšlelo, hrálo se „soudobě“, hodně instinktivně, možná se také improvizovalo. Tento moment v hudbě musí být dnes neustále. Je to vlastně šílený úkol.

Jak vzpomínáš na Soutěž Bohuslava Martinů?

Jen v nejlepším – za odměnu jsem si koupil telefon (*smích*)! To trochu zlehčuji, motivace je u soutěží vždy stěžejním prvkem, pouhá tvrdá práce může člověka úplně pohltnout a znechutit. Mě rodiče odmalička něčím motivovali, což zpětně hodnotím jako důležité. Před mou první soutěží, kdy jsem byl ještě velmi malý, mě motivoval fotoaparát. Tenkrát to bylo něco neuvěřitelného. Proto jsem opravdu hodně cvičil a měl jsem před sebou vystavenou fotografii vytouženého

fotoaparátu. Pak jsem soutěž vyhrál. Ale tuto věc jsem nedostal, prvních cen bylo mezi kategoriemi vícero a v podkladech nebylo specifikováno, že fotoaparát nedostanou všichni. Bylo to velké zklamání, ještě na pódiu jsem se rozbřečel (*smích*)! Tehdejší předseda poroty, pan profesor Petráš, se pak slitoval a fotoaparát mi koupil. Před Soutěží Bohuslava Martinů jsem si tenkrát vyhlédl herní mobil. Fungoval napůl jako herní konzole, měl už 3D grafiku, dala se na něm hrát FIFA. Telefon byl tenkrát přesně v ceně výhry. Velká motivace!

Co pro Tebe znamená hudební soutěž?

Dohoda mezi muzikanty, kteří se sejdou a férově si řeknou, teď to rozbalíme. Setkání mladých hudebníků, u nichž starší porota subjektivně rozhodne o „objektivním“ výsledku. Těch objektivních prvků hodnocení je málo – intonace je na prvním místě. Pak nerovnováha nebo zaváhání, například v čase. Potom interpretace, která je spíš subjektivní záležitostí. Intonace je nejdůležitější a někdy vnímání hudby až degraduje. Všichni se honí za absolutní intonací. Bohužel to samé pozoruji u sebe – samotného mě rozčiluje, když si někdo sedne a zahraje třikrát falešně. Jsem už na to naučený a nedokážu to přehlédnout. Co se interpretace týče, je třeba být umírněný. Ne, že by se člověk měl podbízet porotě a skrývat svůj názor, ale opravdu by si měl připustit, že do projevu nemůže dát tolik sebe. Dnes je spousta skvělých muzikantů, kteří jsou osobití, mají svébytný zvuk, tón, ale na soutěži mohou vypadat jako exoti. Pro porotu je pak obtížné je oznamkovat, protože se vymykají kritériím. V tomto případě je pak velmi těžké jejich hodnocení.

Musel ses na soutěžích tedy držet zpátky?

Moje taktika byla ne zcela vyčnívat, ale jít nejsilnější cestou, což je absolutní intonace, absolutní přesvědčivost tónu – „výstavní skříň“. Kdybych měl dnes někomu radit, jak uspět na soutěži, doporučil bych stoprocentní přípravu po intonační stránce. Ještě k interpretaci: na jaře se rozhořela debata okolo Anne-Sophie Mutter, která v Praze zahrála Dvořákův koncert. Slyšel jsem ji hrát v Berlíně, už tehdy ji jedni kritizovali a druzí nadšeně obdivovali. Každá skupina měla na její projev úplně odlišný pohled. V Praze na ni vyšla poměrně přísná kritika a publikum nechápalo, co bylo špatně. Vždyť to přece bylo úžasné! Vůbec nic to ale neznamená, když publikum vstane, projeví „standing ovations“. Když se v sále naladí skvělá atmosféra, ještě to nemusí mít nic společného s tím, jestli je dílo interpretováno odpovídajícím způsobem. Já obdivuji Anne-Sophie Mutter a беру ji jako výjimečnou individualitu, ale pokud jde o její interpretaci, není to úplně můj šálek kávy. Přesto je ohromná osobnost.

Desku, kterou vydal Supraphon a již Harmonie označila za debut desetiletí, jsi natočil s Ivem Kahánkem. Ten seděl loni v porotě Soutěže Nadace Bohuslava Martinů. Jak jste se potkali?

Seznámil nás Jan Fišer, houslista, který se tehdy vrátil z Ameriky ze studií a který chtěl pokračovat v klavírním triu. S Ivo Kahánkem již společně hráli, avšak hledali k sobě violoncellistu. Honzův tatínek tehdy učil na gymnáziu, kde jsem studoval, a tak vyslovil moje jméno. Možná i proto, že jsem krátce za sebou měl úspěšné účinkování na Soutěži Martinů. Kluci si mě vyzkoušeli, tenkrát jsem oběma ještě vykal, připadali mi o dost starší. Padli jsme si do oka a začali spolu hrát. Jedním z prvních cílů byla také účast na Soutěži Bohuslava Martinů v oboru komorní hudby. Takže nás dala dohromady vlastně tato soutěž.

Jak je to s Martinů a publikem, které není úplným fanouškem jeho hudby? Tím narážím i na tvůj projekt domácích koncertů Vážný zájem. Dokážeš si představit, že přijdeš k nějakému „laikovi“ domů a zahraješ mu tam Martinů?

Zrovna Martinů je úžasný na domácí muzicírování! Například flétnové trio. To si dokážu představit dobře: otevřená zahrada, čtyři hodiny v neděli odpoledne a lidé poslouchají nádherné flétnové sólo. V rámci projektu domácích koncertů se snažíme přivést člověka k tomu, aby si znovu uvědomil, co znamená koncertní sál. Už jsme zvykli na ten každodenní rituál, že jezdí metro, že létají letadla, už nám to vůbec nepříjde zvláštní. Když dítě vidí poprvé vzlétnout letadlo, je to něco úžasného. Stejně je to s koncertním sálem. Naučili jsme se do něj chodit tak často, až jsme téměř přestali chápat souvislosti toho, že se v něm vlastně jedná o společné setkání lidí, které je velmi křehké. Koncert má být o tom, že všichni přítomní jsou v tom pravém slova smyslu aktivně přítomní.

Co tě teď v blízké budoucnosti čeká?

V příští sezóně mě čekají krásné koncerty a nové výzvy v podobě nového repertoáru. Zahraji si druhý violoncellový koncert Bohuslava Martinů, poprvé si také zahraji úžasný Šostakovičův Koncert pro violoncello a orchestr č. 1. Dále se věnuji uvádění soudobých děl, tedy jsem stále více v kontaktu se skladateli a takzvaně kujeme pikle. Novinkou je pro mne úzká spolupráce s nakladatelstvím Bärenreiter. Již v blízké době by se měly objevit tituly, na nichž budu spolupracovat více nebo méně. V Berlíně čekáme brzy nový přírůstek do rodiny – na ten se těším nejvíce.

Článek převzat z časopisu Martinů Revue 2/ 2016, s. 16–18

O napravené notě

Tomáš Jamník

Událost se stala před třemi lety, kdy jsem byl ještě jako student stipendistou Karajanovy akademie v Berlíně a měl možnost hrát v orchestru Berlínské filharmonie. Vždy mne těšilo, když se na programu tohoto světového orchestru objevilo nějaké české dílo, o to víc, pokud se jednalo o dílo Bohuslava Martinů. Právě v červnu roku 2012 přišel na řadu Martinův druhý houslový koncert s dirigentem Marissem Jansonem a houslistou Frank-Peterem Zimmermannem. Již během zkoušek se na několika místech objevila sporná místa v zápisu, především v otázce dynamiky a artikulace. V jednom místě však byla situace opravdu zapeklitá – v partech violoncell a kontrabasů se objevil interval v rozmezí malé sekundy, který mohl být správný, ale též nemusel. Přiznám se, že si již přesně nepamatuji, o které noty se jednalo, řekněme však, že to byla nota „e” v celcích a nota „f” u kontrabasů. Ihned se samozřejmě mezi hudebníky rozhořela debata, během které vyvstaly dva tábory – jedni přísně sledující zápis a druzí, kterým ona sekunda nešla do uší. Byl vyslán dotaz směrem k dirigentskému pultu, doufajíc v rozhodčí řešení. Ani dirigent však neznal správnou odpověď a situaci tak neuklidnil. Přesto však nějaké rozhodnutí padnout muselo a padlo na jistotu, tedy dodržení zápisu. Někteří kolegové toto nemohli přenést přes srdce a já jsem tedy slíbil, že se pokusím najít řešení na těch nejsprávnějších místech. Rozhodnutí o dodržení zápisu padlo na dopolední generální zkoušce, do začátku koncertu zbývalo jen pár hodin a já spěšně na mobilu vyhledal číslo Institutu Bohuslava Martinů. Byl pátek odpoledne a téměř jsem přestal doufat, že by se objevil na druhé straně nějaký „hudební vědec na telefonu” ...

A objevil! Ve sluchátku se ozval mladý mužský hlas s dotazem, co si přeji. Hned jsem vysvětlil situaci a oba jsme se shodli, že jde o situaci vážnou. Dostal jsem slib, že se mladý pan muzikolog pokusí rychle dohledat všechny prameny a co nejdříve poskytnout správnou informaci. Mezitím jsem šel domů, abych se připravil na koncert a pečlivě se rozehrál. Přibližně za hodinu mi zvoní mobil. Muzikolog Marek Pechač sděluje, že prohledal první prameny a že situace není snadná – z autografu partitury lze vyčíst obě možnosti. Slíbil však, že se nevzdá a bude hledat dál. Telefon znovu zazvonil o několik dalších hodin později a tentokrát to byla trefa do černého – v archivu se našel další rukopisný pramen, tentokrát klavírní výtah, který jasně říká, že malá sekunda je chyba a má se jednat o jeden a ten samý tón. S ohromnými díky jsem položil telefon a podíval

se na hodiny – zbývala už jen hodina do začátku koncertu! Okamžitě jsem vystartoval a spěchal do filharmonie sdělit tuto žhavou informaci.

Sled událostí, který poté následoval, si dnes pamatuji jen matně, spíš jako zrychlený film: Přiběhl jsem do šatny kontrabasů a vyhledal koncertního mistra. Spěšně mu sděluji zprávu o identifikované nečistotě v partu. Mistr lomí rukama a s hrůzou praví: „Je pozdě! Do koncertu zbývá už jen pár chvil!“. Zatmělo se mi před očima. Celá mise byla zbytečná. Se smutkem jsem se vrátil do své šatny a za několik málo chvil jsem již nastupoval na pódium. Zdrčen. Během celé přede hry Smetanovy Prodané nevěsty jsem přemítal, zdali jsem něco mohl udělat lépe, ale věděl jsem, že s muzikologem na telefonu jsme opravdu udělali vše, co jsme mohli. Začal Martinů houslový koncert. Blíží se inkriminované místo, na které jsem čekal jako na popravu. Od té mne již dělí jen několik vteřin ... tři, dva, jedna ... a hle! Skupina violoncell se skupinou kontrabasů zní jedním tónem, v absolutní a krásné intonační symbióze! Lekl jsem se tak, že mi div nevypadl smyčec z ruky. Nenápadně jsem se podíval na koncertního mistra kontrabasů, který na mne stejně nenápadně mrkl jedním okem. Povedlo se! On to stihl!

Děj skladby se linul dále, já však byl hlavou někde v oblacích. Tam ... někde u Bohuslava, kterého náš heroický čin snad potěšil, možná i pobavil.

*Napsal T. Jamník k příležitosti oslav 20. výročí založení Institutu B. Martinů
Článek převzat z časopisu Martinů Revue 2/ 2016, s. 16-17*

Festivaly – recenze

Dny Bohuslava Martinů 2015

Festival Dny Bohuslava Martinů 2015 proběhl v loňském roce od 22. listopadu do 20. prosince a zahrnoval celkem 18 koncertů. Z několika zajímavých akcí vznikly recenze, které vyšly on-line na webu časopisu Harmonie.

K četbě doporučujeme například *Magický theremin* od Věroslava Němce, *Jazzmani a „klasici“ společně v Divadle Archa* od Ireny Černíčkové, *Spektákl hlasů. Martinů a Pražský filharmonický sbor na jedné vlně* z pera Michaely Vostřelové, *Sbor Martinů Voices opět jako událost* od Petra Vebera nebo *Vánoční koncert PKF – Prague Philharmonia se svěžestí jara* od Ivana Štrause.

Dále viz www.casopisharmonie.cz

Dirigent Emmanuel Villaume

Martinů bez fraku

Pravoslav Kohout

První benefiční koncert na podporu Institutu Bohuslava Martinů, který zazněl 18. prosince 2015 v pražském sále Martinů, byl v mnohém ohledu mimořádnou událostí. Koncert se uskutečnil v rámci každoročního festivalu „Dny Bohuslava

Martinů“, založeného z podnětu skladatele Viktora Kalabise roku 1995. Koncert pořádala Nadace Bohuslava Martinů, sesterská organizace Institutu.

Martinů nikdy nepřijal totalitní režim své vlasti a ten jeho hudbu odsoudil k mlčení. Většina jeho díla tak zůstala rozptýlena po světě. Institut Bohuslava Martinů jej hledá, zkoumá a zpřístupňuje tak, aby postupně mohlo dojít k jeho soubornému vydání. Tato práce je mravenčí i gigantická, hlavní zásluhu na ní má muzikolog a skladatel Aleš Březina, jenž v současnosti Institut B. Martinů vede. Po určité době hledání nejvhodnějšího způsobu uchopení hudebního odkazu velkého skladatele, jeví se mi Nadace a Institut Martinů jako dvě ideální ruce k tomu stvořené.

Aleš Březina a Emma Smetana

Tento koncert byl mimořádný nejen kvalitou, ale především obsahem, dramaturgií, atmosférou a především interprety. Ti vyčarovali jiskření nálad a hudební invence, které rozzářilo a osvěžilo obřadní frakové kněžiště neobvyklou přirozeností a radostným očekáváním všeho nečekaného. Koncert se značným zpožděním formálně uvedla moderátorka Emma Smetana, což byl jediný moment, který bych oželel. Naopak duší a motorem večera byl všestranný italský hudebník Enrico Pieranunzi (1949). Klavírista, jazzman, skladatel, organizátor a pedagog, jenž propadl kouzlu hudby Martinů, kterou propaguje, hraje a která ho inspiruje i v jeho mnohých jazzových kracích, dokreslujících blízkou spřízněnost světa Martinů se světem jazzu. Ve světě současného jazzu je Pieranunzi jedním z předních představitelů a tvůrců nových světů. V letech 1989, 2003 a 2008 obdržel cenu „Top Jazz“ prestižního časopisu

Musica Jazz jako nejvýznamnější italský hudebník, v roce 1997 cenu Django d'Or jako nejlepší evropský hudebník. Americký Down Beat označil jeho nahrávku „Live in Paris“ jako nejlepší CD let 2000–2010. Přes uvedené pocty, Pieranunzi vystupuje velmi civilně a nestrojeně, jeho projev vyzařuje sebevědomou skromnost a laskavost. Působí neokázale a s typicky italským šarmem vytríbeného vkusu se i ve svetru pohybuje na pódiu přirozeněji a působivěji než jiní ve smokingu. Podobně účinkoval jak jeho hudební, tak i slovní projev, kterým vtipně a zasvěceně jednotlivé části pořadu provázel. Mimochodem, angličtina z italských úst je náhle srozumitelná a téměř melodická.

V duchu jazzové tradice, s italsky šarmantní nedbalostí rozevlál Pieranunzi hned zpočátku na pevné konstrukci programu pestré doplňky vlastních improvizací a skladeb. Jsem přesvědčen, že i tím jej výrazně zpestřil a obohatil.

Ve stanoveném programu zazněly *Tři české tance pro dva klavíry*, H. 324 Bohuslava Martinů. Jako partnera si Pieranunzi pozval podobným dojmem působícího klavíristu Roberta Kolinského (*1970). Tento úspěšný klavírní virtuos dílo Martinů vytrvale propaguje. Narodil se a žije ve Švýcarsku, kam jeho rodiče po sovětské okupaci roku 1968 emigrovali. Kolinský zvítězil v několika soutěžích, a již 20 let je uměleckým šéfem mezinárodního festivalu Martinů Festtage v Basileji, kde též má svůj komorní soubor Ensemble Basilisk. Oba umělci předvedli málo hraný opus v dokonalé souhře, okořeněné pulzující jiskrou jazzového plamene.

Jako příklad vzájemného prolínání hudebních myšlenkových proudů Ameriky a Evropy, jejichž aktivním účastníkem byl i Martinů, zahráli umělci po zajímavém úvodu Pieranunziho českou premiéru jeho úpravy proslulé *An American in Paris* George Gershwin. Zde již jazzový plamen a duch blues žehl evropské vlivy zcela jednoznačně a účinně. Jako další českou premiéru nabídl Enrico Pieranunzi svou skladbu *Duke's Dream* pro sólový klavír, spojující prvky vrcholné jazzové improvizace a blues do účinku hloubek klasické hudby. Neobyčejný koncert v závěru vyvrcholil jazzovými improvizacemi Enrica Pieranunziho na témata skladeb Bohuslava Martinů, provedenými pod celovečerním názvem jeho kreací *Autour de Martinů*.

Myslím, že ze všech poct a krásných koncertů, které byly Bohuslavu Martinů v jubilejním roce 2015 věnovány, by jej možná tento potěšil nejvíce.

Článek převzat z webových stránek <http://www.martinu.cz>

Martinů Festtage 2015 (Basilej)

Ve dnech 15. až 29. listopadu 2015 se v Basileji konal 21. ročník festivalu Martinů Festtage. Tento ročník byl věnován 125. výročí narození Bohuslava Martinů. Tradičně originálnímu festivalovému programu vévodily dva koncerty – zahajovací koncert 15. listopadu s Londýnským symfonickým orchestrem a komorní večer 22. listopadu se světoznámým Hagen Quartett. Z obou večerů přinášíme recenze ze švýcarského tisku.

Martinů se špičkovým orchestrem „made in England”

Alfred Ziltener

Kompletně vyprodané orchestrální koncerty jsou v Basileji již zcela neobvyklé. Při zahajovacím koncertě festivalu Martinů Festtage 2015 tomu však skutečně bylo. Na tento večer v hudebním sále Stadtcasina nezbyl jediný lístek.

Není divu, protože k 125. výročí narození Bohuslava Martinů se festivalovému řediteli Robertu Kolinskému podařilo přivést jeden z nejlepších orchestrů na světě – Londýnský symfonický orchestr (dále LSO). Navíc hudebníci byli ochotni pouze pro tuto příležitost nově nastudovat druhou a pátou symfonii skladatele a zařadit je do svého repertoáru. A to není zcela samozřejmé – klobouk dolů!

Český dirigent Tomáš Hanus

Tomáš Hanus byl dirigentem večera. Tento Čech není v Basileji zcela neznámý: v Basilejském divadle dirigoval premiéru opery *Der Sandmann* od Andrea Lorenza Scartazziniho.

Bohuslav Martinů se odvážil přiblížit k symfonii, této tradiční hudební formě s dlouhou historií, až ve svých 52 letech. První symfonii složil Martinů v roce 1942 po své emigraci do USA. V rychlém sledu vzniklo potom následujících pět symfonií. Druhá symfonie je považována za Martinů „pastorální“. Čtyři odlehčeně veselé symfonické věty jsou provázeny tanečními rytmy a harmonickými ohlasy moravského folklóru skladatelovy vlasti. Ve třívěté páté symfonii kontrastují smutek a energie vzdoru. Ve všech symfoniích skladatel nahradil tradiční model sonátové formy založené na kontrastu hlavního a vedlejšího tématu volnou variací a rozvíjením tematického materiálu. Velmi pěkně to bylo slyšet například v Larghettu *Páté*, kde je tematická práce založena na stále vracejícím se rytmickém motivu.

Po úvodní *Akademické slavnostní předehře* Johanna Brahmsa přednesl orchestr úchvatnou obhajovací řeč [„Plädoyers“] Bohuslava Martinů. Dirigent vedl hudebníky jistou rukou a s velkými zapálenými gesty. Interpretace byla detailní a vypilovaná, odlehčené taneční věty získaly strhující temperament. LSO hrál velmi výrazně a živě, přitom naprosto precizně, jako například ve svižných staccato pasážích dřev v první větě *Druhé*. Orchestr má tmavý, zemitý, plný a zároveň transparentní tón. Témbrově bohatou instrumentaci *Druhé* nechal LSO doslova jasně rozkvést, v *Páté* orchestr osvobodil první větu od hutné zvukové plnosti. Homogenní smyčcové rejstříky rozpředly zpěv nářku v poslední větě *Páté*. K tomu se přidaly žestě a subtilně frázující dřeva, především sólový flétnista se třpytivými, elegantně legatovými liniemi v prostřední větě výše uvedeného díla.

*Plné znění textu viz Basellandschaftliche Zeitung, 17. November 2015
Článek převzat z časopisu Martinů Revue 1/ 2016, s. 10–11*

Prorocké souzvuky (Basilej)

Sigfried Schibli

Salcburský Hagen Quartett existuje od roku 1981. Dnes hraje ve složení: Lukas Hagen (primarius), Rainer Schmidt (druhé housle), Veronika Hagen (viola) a Clemens Hagen (violoncello). Tři rodinní příslušníci v jednom kvartetu, a to

po tak dlouhou dobu. Už od svého vzniku je těleso garantem vysoké kultury kvartetní hry, které se nezalekne repertoárového vybočení a soudobé hudby.

Na nedělním koncertě v plně obsazeném sále Hanse Hubera v Basileji byly na repertoáru v podstatě pouze novinky, kromě druhého Mendelssohnova kvartetu a moll, který celý koncert zahajoval. Již tam upoutala charakteristická vlastnost komorního tělesa – propracovanost vnitřních hlasů. Tento rys přetrval i v následujících dílech. Člověk nemá nikdy dojem, že kvartet hraje stylem „top-down“, tedy s dominujícími prvními houslemi, ačkoliv Lukas Hagen ve finální větě strhnul hrozivou bouří smyčců a zjevně přidal páru. Stále znovu, například v Mendelssohnově pomalé druhé větě, nebo ve třetí větě lehké jako peříčko, byla jasně zřetelná interpretační síla vnitřních hlasů.

Veronika Hagen, viola

Kvartet je známý jako specialista na hudbu Druhé vídeňské školy, především hudbu Antona Weberna. Na jeho *Bagatelly* op. 9 navázal v programu Maďar György Kurtág se svými „Mikroludiemi“ z roku 1977 – poetické miniatury,

ještě kratší a kompozičně technicky jednodušší než *Aforismy* od Webera, více zvuku než struktury s vysokým požadavkem na komunikační schopnosti smyčcového kvarteta, v němž Hagenovci obstáli na výbornou.

Velkoryse byl ohlášen *Pátý kvartet* Bohuslava Martinů z roku 1938 jako „jedno z největších děl komorní literatury všech dob“. Rozhodně se jedná o jedno z nejzávažnějších kusů tohoto žánru. Již v první větě se přelomí drsně hrubý tón do sladce růžového. Je to téměř schubertovská oscilace mezi dur a moll. Ve druhé větě je optimistický zpěv horních hlasů formálně rušen mručením spodního basu a ve finále vládne bolestí naplněná chromatika s ponurým závěrem v moll. Lze tuto třetí větu kvartetu, který trvá více než půlhodiny a byl napsán v roce 1938, interpretovat jinak než strach z války a pronásledování? Jako přídavek překvapila – pomalá věta z Haydnova opusu č. 76.

původní znění Basellandschaftliche Zeitung, 24. November 2015
Článek převzat z časopisu Martinů Revue 1/ 2016, s. 10–11

Tajná láska Bohuslava Martinů

Jenny Berg

Zdá se, že je to ročník superlativů. U příležitosti 125. výročí narození Bohuslava Martinů přijelo rovněž světoznámé komorní těleso – Hagen Quartett.

Již skoro 35 let hrají tito tři sourozenci spolu, v různém obsazením u druhých houslí. Sestra Angelika Hagen, čtvrtá ze sourozenců, rodinný kvartet již v mládí opustila a zvolila vlastní kariéru. Zůstali Lukas, Veronika a Clemens Hagenovi a od roku 1987 nově houslista Rainer Schmidt, všichni zvukově stmelení do jediného nástroje.

Fascinující zvuková homogenita ve způsobu hry, v dramatické výstavbě skladby, v technické úrovni a také ve způsobu, jak i melancholické pasáže hrát s láskyplnou vřelostí – tato stejnorodost je mezi současnými komorními tělesy ojedinělá. A stala se ještě intenzivnější, když v roce 2013 hudebníci převzali nástroje od Tokyo String Quartet. Od té doby hrají Hagenovci na čtvery stradivárky a jejich zvuk je úžasný. Tyto čtyři nástroje vyzařují třpytivou hřejivost [„Wärme“ – pozn. překl.]. Dokonce drsné atonální pasáže znějí měkce a hřejivě – a těch jsme slyšeli ten večer hned několik. (...)

S porcí humoru a s rafinovanými pointami zahrál Hagen Quartett 12 *Mikroludien* Op. 13 od György Kurtága. Potom, konečně, s napětím očekávaný – *Smyčcový kvartet č. 5* Bohuslava Martinů. Intendant festivalu Robert Kolinský ho v úvodní řeči označil jako „jeden z největších kvartetů všech dob“. Skutečně má toto dílo odzbrojující expresivitu, bohatství motivického materiálu a obdivuhodnou formální uzavřenost.

V ponuré tónině g moll tematizuje ženatý Martinů tajnou lásku ke svéžačce Vítězslavě Kaprálové. Přes svou atonalitu je dílo stále malebné, poetické a smyslné. Posluchač slyší Paříž roku 1938 a její politicky napjatou situaci, slyší lásku, spor a tklivou výtku. Kaprálová se rozhodla pro jiného muže, zemřela mladá. Martinů kvartet dlouho držel tajně u sebe. Můžeme doufat, že tak uznávané těleso jako Hagen Quartett přijme toto dílo za své.

*původní znění Basellandschaftliche Zeitung, 24. November 2015
Článek převzat z časopisu Martinů Revue 1/ 2016, s. 11*

Koncerty, výzkum – recenze

Otvírání studánek

Jarmila Mráčková

Spolek přátel hudby při Filharmonii Brno – Besední dům, 19. dubna 2016

Na mimořádném koncertu připomenul Spolek přátel hudby (dále SPH) výročí brněnské premiéry komorní kantáty *Otvírání studánek*, které se před 60 lety konalo v sále Besedního domu. Po světové premiéře v Poličce 7. ledna 1956 se druhé provedení uskutečnilo v Brně právě na pódiu Besedního domu za účasti stejných umělců jako v Poličce. Zpívala ženská část sboru OPUS se sólistkami Bělou Sykovou, Amálií Braunovou, houslisty Miroslavem Matyášem, Rudolfem Tomicou, violistou Rudolfem Rušákem, klavíristkou Věrou Zouharovou, recitoval Rudolf Walter a barytonové sólo přednesl Eduard Hrubeš. Kantátu na vyslovené přání autora nastudoval a řídil Zdeněk Zouhar. Vzpomeňme, že tři z umělců premiéry donedávna žili: paní Věra Zouharová do roku 2014, pánové Tomica a Rušák do roku 2015.

Součástí koncertu roku 1956 byl i cyklus *Petrklíč*, pět duet na moravskou lidovou poezii, který měl svou premiéru o rok dříve v Brně. Skladatel ho věnoval brněnským umělcům.

Spolek přátel hudby – Besední dům v Brně 19. 4. 2016

Na letošním koncertu zazněla obě jmenovaná díla v podání souboru Venum 2013 Ensemble, jehož uměleckým vedoucím je Ondřej Tajovský. Těleso vzniklo na jaře roku 2013 (odtud jeho název), tvoří jej mladí, vesměs profesionální pěvci a instrumentalisté. Jejich interpretace obou skladeb Martinů byla svěží, intonačně dokonalá a muzikální. Pro obecenstvo bylo jistě překvapením sloučení úlohy průvodního slova recitátora s pěveckým partem v závěru kantáty. Se zřejmým zaujetím a profesionální dokonalostí se obou rolí skvěle zhostil Richard Novák. Jeho přesvědčivá dikce recitátora a pěvecké podání úchvatného závěru díla připravila návštěvníkům jedinečný zážitek.

Richard Novák, Spolek přátel hudby

Program první části koncertu tvořily tři půvabné kompozice Bohuslava Martinů: Promenády pro flétnu, housle a cembalo, které přednesli flétnista Petr Pomkla, Ivana Frajtová – housle a Martin Hroch – cembalo, Tři madrigaly pro housle a violu v podání Ivany Frajtové a Kláry Hegnerové a Sextet pro dechové nástroje a klavír v podání Petra Pomkly – flétna, Anikó Kovarikné-Hegedüs – hoboj, Emila Drápely – klarinet, Dušana Drápely a Jiřího Jakubce – fagoty a Dany Drápelové – klavír. Všichni umělci pojali své vystoupení jako prestižní úkol k poctě skladatelově.

Špalíček

Jarmila Mráčková

Špalíček na Stadionu – Filharmonie Brno

Filharmonie Brno – sál Stadionu, 28. dubna 2016

Mimořádný koncert k 60. výročí Filharmonie Brno (dále FB) a Kantilény se uskutečnil v sále sokolského Stadionu v Kounicově ulici (kde v roce 1927 měla premiéru Janáčkova Glagolská mše.) Na programu bylo kompletní provedení Špalíčku Bohuslava Martinů. Špalíček – balet se zpěvy, měl svou premiéru v Národním divadle v Praze 19. září 1933 a o dva měsíce později 25. listopadu v Zemském divadle v Brně. Martinů byl přítomen oběma představením. Podruhé uvedlo Špalíček brněnské divadlo dne 26. ledna 1973 za spoluúčasti dětského sboru Kantilény se sbormistrem Ivanem Sedláčkem.

Letošní koncertní provedení se konalo v sále, ve kterém řadu let (1956–1980) uskutečňovala své koncerty FB, tedy od svého vzniku před šedesáti lety. Spoluúčinkovala Kantiléna – sbor dětí a mládeže při FB (sbormistři Jakub Klecker a Michal Janšta) spolu s Kühnovým dětským sborem z Prahy (sbormistři Jiří Chvála a Petr Loužecký). Sólisty byli Pavla Vykopalová, Tomáš Kořínek a Jiří Sulženko. Dirigoval Jakub Klecker. Koncert se konal bez přestávky, to znamená, že byl velice náročný pro všechny účinkující nejen na umělecký výkon, ale i na fyzickou zátěž. Vyplatilo se to však, byl to velký zážitek. Koncert nahrával Český rozhlas, takže se můžeme těšit se Špalíčkem „na slyšenou“.

Otvírání studánek Alfréda Radoka

Jarmila Mráčková

Národní divadlo Brno – Mahenovo divadlo, 29. dubna 2016

Ke čtyřicátému výročí úmrtí režiséra Alfréda Radoka připravila činohra Národního divadla Brno inscenaci s názvem „Otvírání studánek Alfréda Radoka“. Jedná se o původní text dramaturga Martina Sládečka zaměřený na dva body z Radokova života: problém s uvedením jeho pořadu v Laterně magice s názvem Otvírání studánek z roku 1960 a prožívání pocitů v exilu (program uvádí jeho úspěchy a ocenění před exilem). Hra je úzce jednostranně pojatá. Autor poslal její text Radokovu synu, režiséru Davidovi Radokovi, jehož odpověď je otištěna v programu. Odpověď je značně vyhýbavá: „... Text jsem

několikrát přečetl ... Nevím, jestli je hra dobrá, nebo špatná. Opravdu nemám tušení ...“. Co je ve hře dobré, je původní hudba Víta Zouhara. Volil nástrojové obsazení, jaké má Martinů ve své kantátě Otvírání studánek: dvoje housle, violu a klavír. Dosáhl jimi různých emočních poloh, situací, je invenční. Hudebníci ji provedli živě.

Velký problém čekal návštěvníky po přestávce, kdy byla na jevišti představena kantáta Martinů Otvírání studánek. Kdyby byl uveden záznam Radokovy inscenace pro Laternu magiku, o kterém se jedná v první části večera, bylo by to na místě. Ale na jevišti je živě provedena kantáta za účasti dětí ze sboru Kantiléna s recitátorem a barytonistou. Avšak taneční pár při tom provádí takové kreace, jaké mohl vymyslet člověk bez sluchu, vkusu, citu a soudnosti ... (choreografie Jiří Bartovane).

Uvádím odezvu na tento „umělecký počín“ – dopis a recenzi, kterou napsala vnučka Zdeňka Zouhara, Bc. Kamila Němcová, řediteli divadla, Martinu Glaserovi i jeho odpověď.

Vážený pane řediteli Glasere,

V pátek jsem byla na premiéře Otvírání studánek Alfréda Radoka, jejichž druhá část mne znechutila a vyprovokovala k napsání recenze, kterou zasílám v příloze. Po premiéře jste byl nadšen, jaká spolupráce se povedla – z hlediska fenoménu imigrace je to velmi důležitý vhled do minulosti, avšak s choreografickým zpracováním já tedy rozhodně spokojena nejsem a nebyla jsem jediná, komu dělalo potíže sledovat druhou půli představení (po přestávce). Pakliže to bylo míněno jako provokace, zůstala asi výchovná a mravní složka kulturního stánku jako je Mahenovo divadlo hrubě upozaděna.

S úctou Bc. Kamila Němcová, 30. dubna 2016

Text recenze (zkráceno): „... Po přestávce jsem se těšila na kantátu Bohuslava Martinů Otvírání studánek. Skladbu znám od malička, kdy mi ji dědeček, hudební skladatel prof. Zdeněk Zouhar, který si s Bohuslavem Martinů dopisoval [Zouhar Z. – Zouhar V.: Milý příteli. Dopisy Bohuslava Martinů Zdeňku Zouharovi. Olomouc, 2008] a také dirigoval světovou premiéru 7. ledna 1956 této kantáty v Poličce [klavír – Věra Zouharová, manželka].

V tomto novém scénickém zpracování jsem byla hluboce znechucena choreografií Jiřího Bartovance v podání tanečního páru. Rušivý element z první části představení se přenesl i do druhé půlky, kde zprvu vsutku jen odváděl pozornost od poslechu čistého dětského hlasu a svěží hudby B. Martinů dusáním

a funěním při tanečních poskocích. ... Nechápu proto, jak do celé kompozice a myšlenky kantáty zapadlo pobíhání, stříkání z umělohmotných pistolek a znázornění sexu tanečním párem. Porno do poezie Otvírání studánek opravdu nepatří. Takové vzpomnutí na Otvírání studánek Laterny magiky Alfréda Radoka je velmi nelichotivé vzhledem k jeho památce. A co teprve Bohuslav Martinů, vždyť mají Studánky letos výročí? Rozhodně neměly prvoplánově vyjadřovat pouze erotično. Nehledě na to, že v publiku neseděli pouze otrlí dospělí, ale i v Kantiléně jsou zpěváky děti ... Před časem bylo v Redutě uvedeno scénické zpracování Otvírání studánek Konzervatoří Brno v taneční choreografii Ladislavy Košíkové. Příběh byl uchopen doslovně a inscenace ničím nepobuřovala, neznechucovala, ba naopak podtrhovala význam tradic ... Mrzí mě znehodnocování Studánek touto vulgární choreografií.

V Brně dne 30. dubna 2016

Bc. Kamila Němcová, vnučka hudebního skladatele prof. Zdeňka Zouhara

Odpověď ředitele Národního divadla Brno Martina Glasera ze dne 4. května:

Vážená paní Němcová,

děkuji za čas, který jste věnovala reflexi páteční premiéry. Samozřejmě mne mrzí, že ve Vás inscenace vyvolala tak negativní pocity. Můj postoj byl zjevný z proslovu na premiéře a stojím si za ním. Uvědomuji si, že pojetí druhé části bude vyvolávat velké kontroverze. Ale tak už to u výjimečných umělců, jako je právě režisér Pitínský, bývá. Já osobně se snažím k dílu jakéhokoliv tvůrce přistupovat vždy otevřeně a s čistou nemyslí [!]. Nedávat si jako měřítko kvality, jak by co mělo vypadat, anebo jak se mi to kdy a kde líbilo. Ani tak ale vždy s každým dílem nesouzním. Myslím, že režisér Pitínský je ale poctivý tvůrce, který je dalek laciné provokace. Porno jsem na jevišti skutečně neviděl. Věřím, že příště budete z našeho divadla odcházet spokojenější.

S přáním všeho dobrého

Martin Glaser

ředitel Národního divadla Brno

Závěrem – ani Martinů ani jiný nežijící tvůrce, který se již nemůže hájit (žijící brání právní zástupci, jak vidíme při uvádění muzikálů) si nezaslouží svévolný přístup inscenátorů, který jde proti záměru autora. Je to nemorální parazitování. V případě diskutovaného provedení Studánek i zneužívání dětských účinkujících.

Epos o Gilgamešovi

Jarmila Mráčková

Národní divadlo Brno – opera, Janáčkovo divadlo, 13. května

V letech 1954–1955 zkomponoval Martinů vybrané části rozsáhlého sumerského díla o vládci Gilgamešovi. Použil anglický převod textu z klínového písma na hliněných tabulkách z třetího tisíciletí př. n. l. Překlad do angličtiny provedl roku 1930 Reginald Campbell Thomson. Martinů kompozici věnoval manželce svého mecenáše Paula Sachera, paní Maje. Paul Sacher provedl dílo v Basileji v lednu 1958. Úspěch premiéry byl obrovský. Martinů dílo neoznačil ani jako kantátu či oratorium, ale volil slovo epos – Epos o Gilgamešovi. Měl představu, na kterou Sacher nepřistoupil, aby pěvci – sólisté i sbor – náznakově hráli, komunikovali navzájem (je to náročné, protože jeden sólista představuje většinou dvě postavy). O realizaci nápadu se loni pokusila Filharmonie Brno na svém koncertu, i když určité momenty nebyly ideální a rušily. Letos uvedl scénicky Epos o Gilgamešovi soubor opery Národního divadla Brno. Toto provedení se ale zcela vzdálilo pokynům Bohuslava Martinů a režisér Jiří Heřman rozehrává na jevišti, které je palubou lodi s kavárenskými stolky, monstrózní podívanou nesrozumitelných akcí. Tyto divákovi překrývají možnost vnímání hudby, výborných sólistů a orchestrálního nastudování dirigentem Marko Ivanovičem. Ovšem jedničkou provedení je sbor opery Národního divadla Brno se sbormistrem Pavlem Koňárkem. Přes nesmírně náročné pohybové akce vyžadované režii, podal pěvecký strhující výkon.

Vymazlená premiéra v Brně: Gilgameš a Dido, zvláštní dvojice

Olga Janáčková

Zkrácená verze:

[...] Velké, otevřené, široké jeviště Janáčkova divadla, rozlehlá scénografie (Dragan Stojčevski). Láska, přátelství, nesmrtelnost božská a smrtelnost lidská. Stálé kolísání kladného a záporného, radosti a zoufalství, přemýšlení nad smyslem života, nad tím, co je nepodstatné a bez čeho život nemůže existovat. Konkrétní podoba hracího pole vetknutého do zcela konkrétní architektury Janáčkova divadla. Scénografie – propojený prostor pro hru,

orchestráři, které je přístupné z jeviště a pozvednuté vzhůru k němu. Dominuje bílá, vlevo a v pozadí jeviště další tušený prostor. Vlevo vchody do místností patrové shakespearovské scény, vzadu široké schodiště ústící do uzavřené poloprůhledné stěny [...]

Černě oděný sbor a orchestr s šedě oblečeným dirigentem Markem Ivanovičem (kostýmy Alexandra Grusková), který vede hudební složku *Eposu o Gilgamešovi* kongeniálně s mluvou skladatelovou. Ivanovičův Martinů zní svěže, hutně, dramaticky, vášnivě, tragicky, v čistém, až lineárním, plném zvuku orchestru, sboru, sólistů. Postava charismatického Gilgameše v podání Jiřího Hájka s podmanivou barvou jeho barytonu, znělý bas Davida Nykla, Enkidu basový i tenorový (David Nykl, Václav Čížek), lyrický hlas Andrey Široké. Vyladěný, hudebně a výrazově sdělný sbor (Pavel Koňárek). A všichni v jednotné pohybové tvaroslovně i temporytmicky přesně rozfázované stylizaci (Jan Kodet) [...]

Jakub Liška – Enkidu

Dramaturgický objev nové jevištní dvojice – pravověrného scénického oratoria *Eposu o Gilgamešovi* a barokní *Didony a Aenea*, která sama obsahuje kontrastní podobu quasi komického intermezza. Takové se vkládalo mezi jednotlivá dějství tragických oper, avšak přetavilo se v závěrečný úžasný žalozpěv Didoniny árie a závěrečného sboru. Ten je tu zároveň jakoby návratem do světa tragické opery, znovu připomínkou *Eposu o Gilgamešovi* a neuvěřitelně citově bohatým rozloučením s někým, kdo už tady není. Dramaturgicky a inscenačně nápaditě propojeno. Heřmanovo niterné téma.

Původní znění: Opera Plus – www.operaplus.cz

Zkrácený text byl převzat z časopisu Martinů Revue 2/ 2016, s. 18–19

Tři přání v Ostravě

Lenka Šaldová

„*Plula loď krásná ze zlata a po zlaté plula hladině, hladině. / Loď tuze bohatá, všeho dost, jen lásky ne, / všeho, jenom lásky ne, lásky ne, lásky ne.*“ zpívá vokální kvartet na konci opery Bohuslava Martinů *Tři přání*. Jako morální poselství, které by podle režiséra Jiřího Nekvasila „*mohlo vést diváka k zamyšlení nad povrchností předimenzovaných tužeb moderní společnosti*“. Nevěřím v takovou apelativní moc Martinů opery, ani Nekvasilovy inscenace. Ostravská *Tři přání* nabízejí především originální zábavu.

V Ostravě byly v posledních patnácti letech k vidění čtyři opery Bohuslava Martinů: *Divadlo za branou*, *Řecké pašije*, *Ariadna* a *Mirandolina*. Filmová opera, která vznikla v roce 1929 na libreto francouzského dadaisty Georges Ribemont-Dessaignes, ukazuje zcela jinou tvář skladatele: dílo veskrze experimentální dramaturgicky i hudebně. V krátkém prologu se připravuje natáčení filmu, v němž víla chycená do pastí, plní lovci výměnou za svobodu tři přání. Celá pohádka se odehraje – aniž by do ní filmaři jakkoli dále vstupovali – v příštích sto minutách. Po pauze následuje dvacet minut orchestrální hudby: promítání filmu s komorním hudebním doprovodem a symfonická plocha s názvem „Odjezd“. Načež se v posledních patnácti minutách dohraje příběh herců (vykazující jisté podobnosti s osudy postav, které ve filmu představovali). Martinů se inspiruje výrazněji než v kterékoli své jiné opeře jazzem, symfonický orchestr doplnil např. o saxofony, flexaton, banjo či akordeon, živou hudbu kombinuje s reprodukcí z gramofonu ... Klade tak na operní ansámbl velmi nezvyklé požadavky. Patrně i proto zůstávají *Tři přání* operou poněkud pozapomenutou – jde teprve o třetí uvedení u nás: světová premiéra se odehrála až dvanáct let po skladatelově smrti (v roce 1971 v Brně), v roce 1990 ji pak uvedlo Národní divadlo. V Ostravě si s ní poradili se ctí, jakkoli orchestru řízenému Jakubem Kleckerem jednoznačně nejlépe vyšel dramatický, symfonicky hutný „Odjezd“ (scéna je o to působivější, že se k němu promítá parádní animace cesty přes moře) a jinak bylo přece jen znát, že nemá zkušenost s hravostí jazzové hudby. Také někteří interpreti z druhého obsazení, které jsem slyšela, s případným stylovým zpěvem poněkud bojovali.

Jiří Nekvasil na přelomu tisíciletí natočil dva dokumenty o Bohuslavu Martinů (*Návrat z exilu*, *Martinů a Amerika*) a hlavně několik velmi pozoruhodných televizních inscenací jeho děl z přelomu 20. a 30. let: *Podivuhodný let*, *Slzy nože* a *Hlas lesa*. Na jevišti inscenuje Martinů po šesté, převážně v tvůrčí dvojici

s Danielem Dvořákem, *Tři přání* spolu nastudovali už v roce 2007 v Rostocku. Poetikou ostravská inscenace, stejně jako před šesti lety brněnská inscenace *Julietty*, zapadá do kontextu Nekvasilových televizních projektů, svědčících o smyslu režiséra pro bizarní situace, v nichž se realita střetává se snem. Daniel Dvořák mu opět staví surrealistická prostředí: na úvod pohádky přijíždí na jeviště pódium s postelí, z jejíhož zábradlí trčí obří roztančené nohy, vedle stojí lampa naražená na torzo lidského těla. Lovec najde vílu v lese ze svítících tyčí zavěšených v prostoru, jakoby tancujících nad zemí ... Postavy filmované pohádky nahlíží režisér, v souladu s libretistou a skladatelem, s lehkou nadsázkou. Interpreti (Jiří Hájek, Petra Perla Nôtová, Peter Račko, Erika Šporerová a další) ji obdivuhodně dodržují, v pasážích zpívaných i mluvených, podpoření vtipnými i slušivými kostýmy odkazujícím k době vzniku oper. Svě postavy nekarikují, ale předvádějí je s jakýmsi pobaveným nadhledem, přičemž patrná je inspirace herectvím němých filmů. Však se jevištní dění živě natáčí a místy i s drobným zpožděním promítá na stěnu připevněnou k zadní části pódia. Po přestávce pak diváci vidí právě dokončený sestřih záběrů z první části, doplněné o typické mezititulky.

Tři přání Bohuslava Martinů jsou pestrou hudební a scénickou koláží. V Ostravě je inscenují s viditelně obdivnou pokorou, v podstatě bez škrtů. Některá jevištní řešení shledávám vtipnější, jiná méně, leč celkově pro mě rozhodně objevná záležitost.

Článek převzat z časopisu Martinů Revue 3/ 2015, s. 6–7

Řecké pašije v Essenu

**The Greek Passion (v angličtině s německými titulky)
premiéra 26. září 2015, Aalto-Musiktheater Essen**

Operě Bohuslava Martinů o uprchlících se věnuje velká pozornost v Německu. Zde přinášíme některé z recenzí tohoto díla.

Opera jako drama o uprchlících

Je možné aktuální obrazy z médií a novinových titulů dále rozvést v operním představení? Od opery totiž očekáváme vše jiné než ztvárnění naší aktuální reality. Přesto existuje operní kus, starý více než šedesát let, který lze dnes označit jako „Stück der Stunde“. Je to opera Řecké pašije od českého skladatele

Bohuslava Martinů. Pojednává o malé řecké vesnici, jejíž tradicionalistický uzavřený svět naruší procesí uprchlíků.

Náhle jsou zde – dlouhá šedá masa vyčerpaných postav. A nikdo s nimi nechce mít nic do činění. Lidé ve vesnici mají stále něco lepšího na práci. Připravují se na pašijové hry. O skutečné utrpení nemá nikdo zájem, nikdo nechce podstoupit zkoušku křesťanské lásky a slitování.

Foto Matthias Jungo

Český skladatel Bohuslav Martinů, který sám musel před nacisty utéci do exilu, věděl velice dobře, co to znamená prchat před nebezpečím a uniknout před smrtí. Řecké pašije od Nikose Kazantzakise, autora Řeka Zorby, mu byly tedy srdeční záležitostí. Libreto, které vytvořil skladatel, vychází z anglické verze románu, a proto se původní verze z roku 1959 v Essenu jmenuje *The Greek Passion* (v angličtině s německými titulky). Je to spíše méně známá opera a po zhlédnutí je také jasné, proč.

Hudba Bohuslava Martinů, tonální i ariosní, na hony vzdálená moderně své doby, je barvitá, témbrově pestrá, velice působivá ve sborových částech, dojemná ve své meditativní hudební řeči, která v druhé části opery stále více získává charakter jednoho velkého requiem. Při tak poutavé zápletce se ale Řecké pašije neprezentují jako dramatická opera. Představitelé pašijové hry se se svými postavami stále více identifikují a nemohou se ubránit síle lidství, která v nich stále narůstá. Především za vedení představitele Krista začínají

solidarizovat s chudými uprchlíky. Konflikt s konzervativním zbytkem vesnice eskaluje až do života nebezpečné situace. Téma – právě v době, kdy v Německu panuje vášnivá diskuse o tom, kde je hranice efektivní pomoci aktuálním uprchlíkům – dodává tomuto opernímu kusu mimořádnou svěžest.

Divák rozpozná a reflektuje mnoho otázek, přestože nebo právě proto, že Essenská inscenace Jiřího Heřmana se vzdává jakékoli ploché aktualizace. Režisér zůstává po optické stránce spíše v padesátých letech a sází na divadelní obrazy – vysoká strohá zeď, obrovský zvon na jevišti, mnoho hořících svící. Žádné obrazy z večerních televizních zpráv. Režisérova struktura děje je zcela jasná a zřetelná: jak se jednotlivé skupiny aktérů vzájemně vůči sobě chovají, jak sehrané partaje upadnou do nejistoty, jak se znejistěná moc promění v agresi.

Jessica Muirhead (Katerina) a Jeffrey Dowd (Manolios)
Foto Matthias Jungo

Na konci opery po nejsilnějším obrazu nastalo v sále dlouhé ticho před bouřlivým aplausem: uprchlíci štvaní na další pouť klesají vyčerpáním k zemi, ale také lidé ve vesnici jsou šokováni mírou jejich vlastní nenávisti a mírou svého egoismu. Stojí zničení zády ke zdi, zírající, mlčící.

Aalto-Musiktheater využil své šance aktualizovat, a to na vysoké hudební úrovni. Za to vděčí sboru, velkému ansámblu sólistů a Essenským filharmonikům pod vedením dirigenta Tomáše Netopila.

SWR 2, 28.9.2015

Článek převzat z časopisu Martinů Revue 3/ 2015, s. 10

Kristus dnes

Christoph Schulte im Walde

Vesnice kdesi v Řecku okolo roku 1920, tedy v době turecké nadvlády. Turci srovnají řeckou vesnici se zemí a jejím obyvatelům nezbyde nic jiného než uprchnout do Lycovrissi. Je to rovněž vesnice, ale o hodně bohatší, někde v neurčené blízkosti. Toto je tedy základní zápleтка v opeře Bohuslava Martinů Řecké pašije – *The Greek Passion* (1957–59), která byla provedena v Curychu v roce 1961, dva roky po skladatelově smrti.

Řecko? Turecko? Stovky uprchlíků? Ničivé násilí? Existuje nějaké jiné operní téma, které by bylo v současné době aktuálnější? Vzhledem k utrpení, které se přímo před našima očima odehrává již měsíce, či lépe roky? Dobře, Nikos Kazantzakis ve svém románu *Kristus znovu ukřižovaný*, který posloužil Bohuslavu Martinů jako předloha libreta, nelíčí zcela identickou situaci té dnešní. Příběh však nabízí množství styčných bodů, aby mohla být inscenace pojata jako dobově kritické a hodnotící dramatické dílo. Režisér Jiří Heřman však takovéto ambice nemá, nezajímá se o dobově aktuální přesahy. On pouze ztvárňuje dílo, nic více. Interpretace se nekoná.

Namísto toho se na jevišti zabydlí množství postav: dogmatický a nemilosrdný kněz Grigoris, který o uprchlících nechce ani slyšet; stařešinové, kteří chtějí zachovat starý pořádek. Stejně jako tradici pašijových her, které dostávají vzhledem k přichozím uprchlíkům nový rozměr. Kněz přidělil lidem ve vesnici jednotlivé role – Kristus, Judas, Maria Magdalena. Tito se však čím dál tím více se svou rolí ztotožňují a dostávají do konfliktu s tradicionalisty, kteří křesťanských ctností již dávno pozbyli. Nakonec je představitel Krista skutečně zabit, samozřejmě představitelem Jidáše. A uprchlíci jsou ponecháni svému osudu.

Inscenace Jiřího Heřmana nese v podstatě folkloristické rysy, včetně kostýmů. Chvillemi se blíží kýči, když se tabule svatebního stolu podobá poslední večeři Páně, na jevišti obrovský zvon, mnoho hořících svící. Ale v hudbě Bohuslava Martinů se skrývá nesrovnatelně více dramatiky, poezie, agresivity, vášně, smyslnosti než co nám jeviště nabízí.

Co ale slyšíme, je zcela fenomenální! Jednak jsou to Essenští filharmonici se svým šéfem Tomášem Netopilem. Orchestr produkuje barevný zvukový kosmos s názvuky gregoriánského chorálu a řeckého folklóru a barevně doplňuje to, co možná místy na scéně chybí.

To samé můžeme říci také o všech sólistech, kterých není v této opeře právě málo. Jeffrey Dowd jako Manolios (Kristus) se svým neobyčejně intenzivním závěrečným monologem, Jessica Muirhead představuje Katerinu (Marie Magdalena), Almas Svilpa jako krutý kněz Grigoris a ještě více charismatický Baurzhan Anderzhanov jako kněz uprchlíků Fotis. Zmínit bychom museli vlastně všechny představitele tohoto velkého a skvělého ansámblu, kvůli nimž by se sama návštěva Aalto-Theater vyplatila. S trochou více inscenační vynalézavosti by se toto dílo Bohuslava Martinů muselo stát trhákem začínající sezóny!

Theaterpur.net Oktober 2015

Článek převzat z časopisu Martinů Revue 3/ 2015, s. 10–11

Když zvony mlčí

Peter Bilsing

Přestože byl doposud grandiózní český skladatel Bohuslav Martinů v Německu spíše podceňován a ignorován, zdá se, že v současné době nastal čas pro jeho rehabilitaci. A to na několika divadelních scénách v Německu současně. Tvorba Bohuslava Martinů zahrnuje vedle mnoha orchestrálních skladeb, symfonií, baletů také šestnáct oper. Jeho hudební styl, především v oblasti operní tvorby, se pohybuje v rozšířené tonalitě, která vedle postwagneriánského vlivu vykazuje prvky českého folklóru. Martinů hudba se těžko definuje, ale dobře vnímá. Zvláště Řecké pašije vykazují rysy duchovní hudby a dokonce můžeme říci, že se v lepším slova smyslu jedná o operu pro sbor [„Choroper“]. Dur-mollová tonalita Řeckých pašijí vysloužila Martinů četnou kritiku. Především ze strany Darmstadtské školy; její představitelé toto tradiční „starodávne“ kompoziční schéma u opery z roku 1957 považovali za neúnosné. Martinů přepracoval první verzi opery z roku 1957 ve prospěch elegantnějších hladších forem. V nové verzi bylo toto mistrovské dílo premiérováno v Curychu v roce 1961. První verze opery, komponovaná původně pro Covent Garden v Londýně, byla provedena na festivalu Bregenzer Festspiele v roce 1999. Je mi záhadou, proč je v Essenu na programu právě uhlazená druhá verze Řeckých pašijí.

Naštěstí inscenátor Jiří Heřman, a to z něho činí velikána operní režie, nesklouzl k pouhé ilustraci dnešní reality uprchlické krize a nepostavil ji do popředí

essenského provedení. Heřmanovi jde hlavně o specifický hudební svět Bohuslava Martinů. Tento záměr se mu brilantně zdařil. Jako kdyby byl tento operní kolos napsán přímo pro Aalto-Opernhaus. Při včerejším provedení vše sedělo: inscenace, dekorace, kostýmy, orchestr a grandiózní sbory. A jaký to byl operní večer! Příběh podle slavného románu Nikose Kazantzakise *Kristus znovukřížovaný* není pouze působivý, ale také nadčasový. V jádru příběhu stojí zámožní obyvatelé řecké vesnice, před jejíž branami se náhle objeví zdecimovaní sousedé vyhnaní válkou. Hledají nový domov a prosí o podporu a pomoc. Uprostřed příprav na velikonoční pašije jsou však nejvyšším knězem odmítnuti. Představitel Krista, Manolios, je pak kvůli své solidaritě s uprchlíky zavražděn Panaitem, představitelem Jidáše. Kněz může být spokojen, vyčerpaní uprchlíci se vlečou dál. Nesmírně působivá závěrečná scéna – obrovský zvon na jevišti oněměl, v pianissimu se vytrácí zpěv sboru. Když spadne opona, publikum se nejdříve několik sekund neodváží pohnout, vnímaví posluchači essenské premiéry jsou dojati a s potleskem si dávají načas. V mistrovské inscenaci Jiřího Heřmana se dostává operní dům v Essenu se sto třiceti účinkujícími na pódiu na hranice svých možností. Pokud sedí divák až v posledních řadách divadla, může si plně vychutnat obrovské, téměř až filmové dekorace a zvukovou hutnost sborů. Dragan Stojcevski zapojil také tři zadní jeviště, která se pomalým pohybem přesunovala. Částečně byla použita skutečná tekoucí voda, což je technicky velice náročné. Jevištní práce Jiřího Heřmana má kvality filmového natáčení. Je obdivuhodné, jak režisér pracuje se sborem, dětským sborem a staty. Zde je velká opera interpretována věrohodně a příkladně. Toto jeviště žije – rekvizity nahánějí hrůzu, zdi jsou děsivě realistické navzdory veškeré hybnosti a dynamice. Také osvětlení scény (Manfred Kirst) je zcela profesionální a kostýmy (Alexandra Grusková) přesvědčivé. Operní sbor (Patrick Jaskolka) a dětský sbor (Alexander Eberle) spolu dobře zní a intonují perfektně i kultivovaně. Tomáš Netopil a Essenští filharmonici se předvedli v nejvyšší formě, škoda, že z tohoto večera nebyl pořízen zvukový záznam. Z početného ansámblu sólistů si zaslouží pochvalu každý, na tomto místě je nemůžeme ani všechny vyjmenovat. Byl to grandiózní večer a hluboký hudebně dramatický zážitek.

Der Opernfreund, 27. 9. 2015

Článek převzat z časopisu Martinů Revue 3/ 2015, s. 11

Epos o Gilgamešovi

První recenze na Souborné vydání díla Bohuslava Martinů, VI/2/1

Ulrich Barthel

Přesně k 125. výročí narození českého skladatele B. Martinů (1890–1959) vychází tiskem jeho skladba Epos o Gilgamešovi, H. 351. Jde o první svazek historicky poučeného souborného vydání skladatelova díla, které nakladatelství Bärenreiter plánuje jako velkorysou edici o 100 svazcích. Skvostně vypracované a obsáhle rešeršované vydání je výsledkem dvacetileté pečlivé práce Institutu Bohuslava Martinů v Praze a jeho zakladatele Aleše Březiny. Pramenná situace k náročnému mistrovskému dílu, které trvá zhruba šedesát minut a žánrově je rozkročeno mezi světskou kantátou a oratoriem, je v důsledku skladatelových životních peripetií velmi komplexní.

Textem eposu z babylónské doby, zaznamenaným na hliněných deskách, se Martinů zabýval více než patnáct let. Během nich žil a pracoval coby uprchlík v různých zemích. Pro detailní popis okolností vzniku díla a jeho uvádění bylo tedy nutné projít nespočetné množství dopisů a hudebních pramenů, uložených na různých místech. V Předmluvě jsou citovány důležité pasáže z obsáhlé korespondence mezi Martinů a jeho švýcarským mecenášem Paulem Sacherem, který si u skladatele objednal celou řadu děl. Vhodně vybraná faksimile výstižně dotvářejí přesnou a ucelenou představu o procesu vzniku díla od prvotní myšlenky v roce 1940 až po premiérové uvedení v lednu roku 1958.

Martinů byl eposem o hrdinech Gilgamešovi a Enkidu, který tvoří jeden z nejstarších dochovaných písemných památek, velmi fascinován. Především ho okouzila nadčasovost pojednávaných témat, kterými jsou moc, přátelství či existenciální otázka, co následuje po smrti. Kritické vydání vychází z původního anglického překladu Eposu. Příloha však obsahuje také německou textovou verzi, v níž bylo dílo provedeno při premiéře. Všechny ostatní doprovodné texty jsou v angličtině a češtině. Některé změny v rozvržení rolí při premiérovém uvedení – například rozdělení mluveného partu Komentátora mezi dva sólisty – edice vrací do podoby, odpovídající původnímu skladatelovu záměru. Mnohovrstevnaté dílo si žádá velký orchestr, pět sólistů a permanentní nasazení smíšeného sboru, který je místy rozdělen až do osmihlasu a v průběhu skladby jsou mu přidělovány nejrůznější role.

Hudební materiál této třídílné skladby, vyvíjející se výhradně z drobných motivů, sahá od výrazně rytmicky utvářených orchestrálních částí a mnohdy hymnických až extatických sborových sekvencí až po sólové recitativy, jimiž

prosvítají názvky na hudbu období rané renesance. Partitura je skvěle vypracována, provedení díla ovšem vyžaduje maximální odhodlání zabývat se touto mýtickou látkou, jelikož proniknutí do skladatelova hudebního myšlení je možné jen po důkladné a trpělivé přípravě.

Chorzeit, No. 3, 2016

Článek převzat z časopisu Martinů Revue 1/2016, s. 12

Jubilea a blahopřání k narozeninám

Dne 1. prosince 2015 oslavil 85. narozeniny **prof. PhDr. Jaroslav Mihule, CSc.**, přední český muzikolog a autor mnoha publikací o B. Martinů. Gratulujeme!

Jaroslav Mihule, foto Vojtěch Havlík

Rozhovor s prof. Mihule si můžete přečíst v časopise Martinů Revue 3/ 2014, na straně 6–7. Záznam rozhlasového pořadu telefonotéka ze dne 8. ledna 2016 je uveden v archivu Českého rozhlasu na následujícím odkazu: <http://www.rozhlas.cz>.

Od 21. května do 18. června 2016 proběhla na stanici Český rozhlas 3 Vltava série čtyř rozhlasových pořadů na téma *Bohuslav Martinů a USA*, které připravil prof. Jaroslav Mihule. Celou sérii si můžete znovu přehrát na stránkách Českého rozhlasu: <http://prehraovac.rozhlas.cz/audio/3627789>.

Dne 24. února 2016 oslavil 70. narozeniny významný světový dirigent **Jiří Bělohlávek**. Blahopřejeme!

Narozeniny svého šéfdirigenta oslavila Česká filharmonie na neveřejném koncertu dne 13. února 2015, kde Jiří Bělohlávek dostal od ministra kultury ocenění Artis Bohemiae Amicis. Na koncertu zazněly oslavencovy oblíbené skladby, v první polovině pod taktovkou Jakuba Hruši (prezidenta International Martinů Circle), ve druhé sám mistr dirigoval rovněž skladbu od Bohuslava Martinů *Ouverture, H. 345*. Také v neděli 24. dubna 2016 se představila v Dvořákově síni pražského Rudolfinu PKF – Prague Philharmonia s dirigentem a jejím čestným uměleckým ředitelem Jiřím Bělohlávkem. Na programu zazněly dvě skladby jeho oblíbených skladatelů: *Serenáda č. 10 B dur, KV 361 „Gran Partita“* Wolfganga Amadea Mozarta a *Dvojkonzert pro dva smyčcové orchestry, klavír a tympány, H. 271* od Bohuslava Martinů. Recenzi časopisu Harmonie pod názvem „PKF a Jiří Bělohlávek jsou zárukou kvality“ můžete najít na webových stránkách: <http://www.casopisharmonie.cz/kritiky/pkf-a-jiri-belohlavek-jsou-zarukou-kvality.html>.

Gratulační koncert k životnímu jubileu Miroslava Košlera

Jiří Kolář

V pondělí 27. června 2016 uspořádal Pražský smíšený sbor (dále PSS) pod záštitou ministra kultury Daniela Hermana slavnostní Gratulační koncert k 85. narozeninám legendy českého sborového umění, svého čestného uměleckého ředitele Miroslava Košlera. V přeplněném kostele sv. Šimona a Judy zazněla tři velká vokálně instrumentální díla oblíbeného jubilantova autora Bohuslava Martinů: *Otvírání studánek, H. 354*, *Polní mše, H. 279* a *Mikeš z hor, H. 375*. Dramaturgie koncertu tak dala vyniknout jak jednotlivým sekcím skvěle připraveného, početně mimořádně posíleného sboru, tak jeho základnímu smíšenému obsazení. Zvláštní pochvalu si zaslouží také spoluúčinkující sólisté Nao Higano (soprán), Martina Bauerová (alt), Jakub Turek (tenor) a Josef Škarka (baryton), právě tak jako vynikající instrumentalisté Vladislava Hořovská a Anna Anghelescu (housle), Zuzana Peřinová (viola), Petr Ožana (klavír) a členové Hudby Hradní stráže a Policie České republiky. U dirigentského pultu se vystřídali muzikantsky i dirigentsky přesvědčivý Jiří Petrdlík a Jan Steyer. Přítomní posluchači, mezi nimiž byla řada významných osobností pražského i mimopražského hudebního života,

dostali v průběhu koncertu zvláštní hudební dárek. S podporou Nadace Bohuslava Martinů (dále NBM), Grantové agentury ČR a Státního fondu kultury ČR byla v uplynulém roce zahájena realizace záslužného projektu „Souborného vydání díla Bohuslava Martinů“. Jeho cílem je formou vědecko-kritické edice poprvé zpřístupnit komplet skladeb Bohuslava Martinů v autorem vyhotovených nebo autorizovaných verzích. Projekt by měl zahrnout i jeho nově nalezené nebo dříve nepublikované skladby. V roce 2015 byly již vydány dva svazky: Oratorium *Epos o Gilgamešovi*, H. 351 a *Symfonie č. 4*, H. 305. V letošním roce věnují editoři mimo jiné pozornost také autorově interpretačně náročné *Polní mši*. V Dodatku k jejímu hlavnímu notovému textu předkládají původní, nikdy nepublikovaný, a tedy ani neprovedený závěr skladby s textem české duchovní písně ze 14. století *Jezu Kriste, štědrý kněže*. Tento závěrečný oddíl Martinů změnil ihned po dokončení díla v prosinci roku 1939. Posluchači si jej tedy mohli vyslechnout po vysvětlujícím úvodním slovu ředitele NBM prof. Václava Riedlbaucha jako přídavek na závěr první poloviny koncertu vůbec poprvé. Skvělý koncert, zvláště pak provedení *Polní mše* a kantáty z Vysočiny *Mikeš z hor*, byl jistě důstojným dárkem jubilantovi, poděkováním za všechno, co pro rozkvět našeho sborového zpívání za uplynulých více než 60 let vykonal.

Nekrology

Gerd Lippold (18. 5. 1935 – 25. 6. 2015)

Od pana Eugena Wolfa jsme se dozvěděli, že dne 25. června zemřel ve věku 80 let Gerd Lippold, velký milovník a propagátor Bohuslava Martinů, přítel Charlotte Martinů.

Narodil se roku 1935 v Německu, blízko Kolína nad Rýnem. Gerd Lippold studoval na kolínské univerzitě, na Státní hudební akademii a získal kvalifikaci vysokoškolského pedagoga. Jedním z jeho učitelů byl legendární violoncellista Maritz Frank, kterému Martinů věnoval své *Concertino pro cello, dechové nástroje, klavír a perkuse*, H. 143 a *Duo č. 1 pro housle a cello*, H. 157.

Vedle výuky hudby a němčiny na německých vysokých školách pracoval Gerd Lippold mnoho let jako školní inspektor – většinou v Německu a v Norsku. Byl

jedním z těch, kteří udržovali stálý osobní kontakt s Charlotte Martinů. S hlubokým zaujetím vzpomínal na řadu inspirujících návštěv v domě Martinů, ve francouzském Vieux-Moulin, mezi lety 1974 a smrtí paní Martinů v roce 1978.

Pan Lippold byl velmi aktivní v mnoha hudebních oblastech, zejména jako koncertní manažer, propagátor nejruznějších hudebních projektů, vedoucí řady sborů a místní předseda Blue Lake (americká nadace, jejímž cílem je mezinárodní porozumění prostřednictvím hudby) a jako člen Evropského poradního výboru Blue Lake.

Text převzat z časopisu Martinů Revue 1/ 2016, s. 9

Odešla Janine Reding-Piette (21. 11. 1920 – 31. 12. 2015)

Jiří Čtrnáctý

Janine Reding a její manžel Henri Piette se během 50., 60. a 70. let proslavili jako vynikající klavírní duo. Hudební literatura pro dva klavíry se pyšní řadou skvostů od nejvěhlasnějších autorů, od Bacha a Mozarta přes Schuberta, Brahmsa či Debussyho až po Stravinského a Bohuslava Martinů. Tato mistrovská díla slyšíme jen zřídka naživo – není snadné dát dohromady dva zvukově identické nástroje, stejně jako najít dva interprety schopné trvale se připoutat jeden k druhému natolik, aby se dopracovali nejen společného prožitku, ale i kongeniálního výrazu na virtuosní úrovni.

V roce 1956 na festivalu v Besançonu uvedlo klavírní duo Reding-Piette v evropské premiéře Koncert pro dva klavíry a orchestr Bohuslava Martinů pod vedením Rafaela Kubelíka. Plachý Martinů se nechal unést, vyběhl ze sálu na pódium a oba sólisty dojatě objal. Slíbil jim, že pro ně složí další koncert, ale nakonec mu v tom zabránila nemoc.

*Janine Reding-Piette, Bohuslav Martinů
Rafael Kubelík a Henry Piette
Besançon 1955, foto Max Kellerhals*

V tehdeším Československu se na umělce žijící trvale v zahraničí pohlíželo s nedůvěrou, a tak styky s Kubelíkem, Martinů či Firkušným způsobily, že tu duo Reding-Piette nikdy nevystoupilo. Zato ve světě se oba umělci těšili uznání nejen mezi znalci a kolegy, ale sklízeli i pocty od významných státníků a členů panovnických rodin.

Janine Reding se narodila do prostředí, které ji předurčovalo k umělecké dráze. V Bruselu byla v provozu dvě královská divadla – jedno řídil její dědeček z matčiny strany, druhé dědeček z otcovy strany. Otec Janine Reding vedl exkluzivní časopis přinášející novinky z královského dvora. Od dětství žila

v přísně ukázněném režimu, rozvrženém mezi vzdělávací lekce, které jí poskytovali nejlepší soukromí učitelé. Později, v královském institutu pro nejnadanější mladé hudebníky, ji vedli renomovaní odborníci. Za studií poznala Henriho Pietta a po zralé úvaze se rozhodli pro společnou kariéru klavírního dua, která jim přinesla světový úspěch.

Po manželově smrti se Janine Reding věnovala pedagogické činnosti a snažila se vytvořit mezinárodní projekt, který by povzbudil mladé umělce v úsilí dosáhnout nejvyšších cílů v oboru klavírního dua.

Janine Reding zemřela v poslední den roku 2015 ve věku 95 let.

www.policka.org/soubor/jitrenky/163/

Článek převzat z časopisu Martinů Revue 1/ 2016, s. 9

Harry Halbreich (1931–2016)

Aleš Březina

Dne 27. června 2016 zemřel po dlouhé těžké nemoci významný belgický znalec české hudby, muzikolog Harry Halbreich, centrální osobnost bádání o Bohuslavu Martinů. Byl ale také autorem monografií Oliviera Messaiena, Arthura Honeggera, Edgara Varèse, zabýval se obšírně dílem Iannise Xenakise a Giacchinta Scelsiho, zasedal v porotách festivalů soudobé hudby a byl ředitelem Sociétés Philharmonique de Bruxelles.

Hudbu Bohuslava Martinů objevil již ve svém mládí na jednom z koncertů bruselské filharmonické společnosti v roce 1948, na kterém zazněl pod taktovkou Rafaela Kubelíka Dvojkonzert Bohuslava Martinů. Byl to rozhodující den jeho života, od toho okamžiku se rozhodl věnovat hudbě. Koncem padesátých let dokončil studia na pařížské Konzervatoři u Oliviera Messiaena a začal pracovat jako asistent ve firmě, která dovážela do Francie desky vydané nakladatelstvím Supraphon. Do Prahy přijel poprvé v roce 1958 a nepřestal se do ní vracet. Sestavil katalog děl Bohuslava Martinů, který je srovnatelný Köchelovým katalogem děl W. A. Mozarta. Podruhé vyšel v přepracované podobě v roce 2007 a stal se ve světě synonymem pro bádání o tomto skladateli.

<http://www.martinu.cz/cz/aktuality/697-harry-halbreich-1931-2016-/>

Zemřel dirigent a sbormistr Miroslav Košler (25. 7. 1931 – 20. 9. 2016)

V úterý 20. září 2016 zemřel významný český dirigent, sbormistr a hudební pedagog Miroslav Košler. Bylo mu pětasedmádesát let.

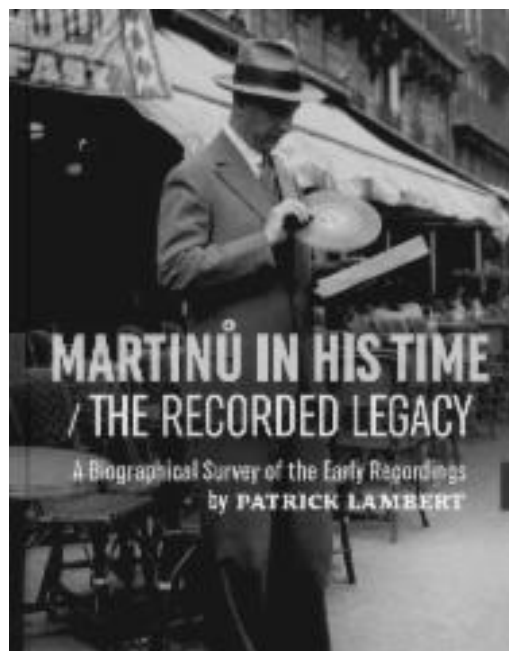
Mezi jeho významná působiště patřil Pražský smíšený sbor (dříve Pěvecký sbor ČKD Praha), Pražský mužský sbor FOK a od roku 2005 také Pražský filharmonický sbor. Kromě českých těles spolupracoval rovněž s řadou evropských, např. s filharmonii z Vídně a Drážďan, s milánskou La Scallou či se Slovenskou filharmonií.

Od roku 1993 působil Miroslav Košler jako profesor sborového dirigování na Pražské konzervatoři a tento obor vyučoval také na Pedagogické fakultě Karlovy Univerzity v Praze. Byl stálým členem porot mezinárodních sborových soutěží (Praha, Spittal an der Drau, Verona, Tolosa, Arnhem, Gorizia atd.). Působil také v Hudební komisi Unie českých pěveckých sborů.

Za svou práci byl oceněn hned několikrát. Obdržel např. Cenu Bedřicha Smetany, jež za celoživotní záslužnou činnost v oblasti sborového zpěvu uděluje právě Unie českých pěveckých sborů a Sdružení sborových dirigentů Asociace hudebních umělců a vědců. Stal se také laureátem Ceny Senior Prix Nadace Život umělce. Dne 20. prosince 2010 převzal z rukou tehdejšího ministra kultury Jiřího Bessera medaili Artis Bohemiae Amicis.

Nová publikace o B. Martinů od Patricka Lamberta

Vyšla nová publikace *MARTINŮ IN HIS TIME – THE RECORDED LEGACY: A Biographical Survey of the Early Recordings* [Martinů ve své době – zaznamenaný odkaz: biografický přehled raných nahrávek] od Patricka Lamberta, zabývající se ranými nahrávkami hudby Bohuslava Martinů. Kniha v angličtině slouží nejen jako katalog nahrávek, ale i jako zdroj biografických detailů o životě skladatele, jež byly do této doby ve velké míře nepřístupné anglickému čtenáři.

Publikace je rozdělena do pěti kapitol, které se zabývají nahrávkami v kontextu s životem Martinů a kariérou počínaje předválečným obdobím v Paříži, kde vznikly první nahrávky jeho díla.

Knihu vydal Institut Bohuslava Martinů v rámci Souborného vydání díla Bohuslava Martinů za finanční podpory Nadace Bohuslava Martinů. Na její tvorbě spolupracovali Pavel Žůrek a Martin Ledvinka.

Co na knize oceňuji nejvíce, je pohled zahraničního odborníka na tvorbu českého skladatele, jenž je vždy cenný díky přirozenému odstupu. Navzdory tomu Patrick Lambert velmi precizně rekonstruuje a objasňuje i pro domácí badatele obtížně srozumitelné situace, např. názorové obraty politicky angažované kritiky na dílo Martinů na rozhraní roku 1948.

Martin Flašar, leden 2016

Jde o zásadní publikaci od významného myslitele. Kniha úžasným způsobem zpřístupňuje informace o hudbě a hudebnících širokému publiku a zároveň splňuje veškeré náležitosti akademické práce. Lambertova studie nahlíží na skladatele novým způsobem, s nímž stojí za to se seznámit.

Michael Beckerman, leden 2016

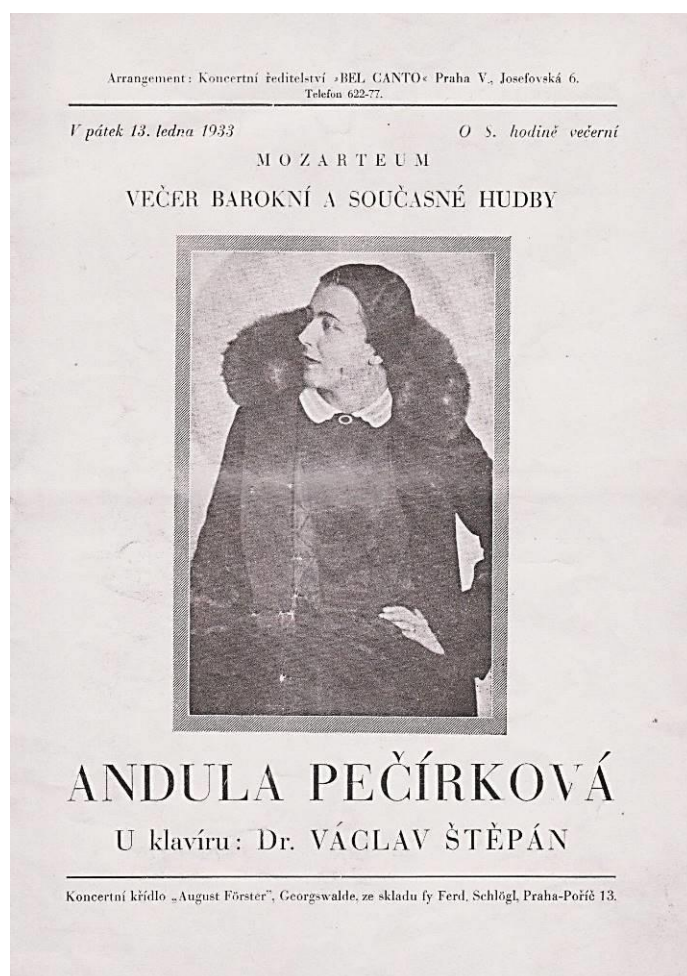
Knihu lze koupit na eshopu Institutu Bohuslava Martinů:

<http://eshop.martinu.cz>

Třikrát ztracené písně

Eva Žižková

V roce 1930 napsal Bohuslav Martinů Tři písně na slova G. Apollinaire „*Trois mélodies sur les poèmes de Guillaume Apollinaire*“. Věnoval je koncertní pěvkyni, propagátorce české i světové moderní písně, Andule Pečírkové. V roce 1933 se chystala premiéra těchto písní v Mozarteu na „Večeru barokní a soudobé hudby“. U klavíru Andulu Pečírkovou doprovázel dr. Václav Štěpán. Koncert se konal 13. ledna – ale málem bez písní Martinů.

Když se totiž premiéra připravovala, rozhodla se Andula Pečírková zpívat písně českého skladatele s českým překladem. Cituji z konceptu jejího dopisu: „Překladu se s velkým nadšením ujal Vítězslav Nezval, kterého jsem prostřednictvím architekta Feuersteina o to požádala. Předala jsem mu osobně rukopis a velký básník i s rukopisem na celou řadu týdnů zmizel. Úplně se propadl. Večer, na kterém měly být písně provedeny, se kvapem blížil. Expres rekomanda a depeše litaly na všechna místa, kde by se pravděpodobně mohl

básník zdržovat – vše marně, nebyl k nalezení. “ To byla první ztráta rukopisu. K tomu ještě doplňuji, že se zoufalá Andula Pečírková rozhodla poslat B. Martinů do Paříže telegram, ve kterém ho pravděpodobně prosila o zaslání kopie písni. Martinů se velice podivil její prosbě a v dopise ze dne 7. 1. 1933 jí píše, že manuskript ani skicu nemá a že mu písni už vymizely z hlavy.

„Den před koncertem, kdy jsme s dr. Štěpánem ztracené číslo, ohlašované již na plakátech, byli nuceni nahradit jiným, byla jsem spěšně povolána do kavárny Metro. (Dopis B. Feuersteina.) Bez jakéhokoliv tušení, kdo nebo co mě volá – vstoupím do této kavárny a u kulatého stolku spatřím tři muže skloněné nad listy notového manuskriptu. Byli to Iša Krejčí, B. Feuerstein a V. Nezval nad rukopisem písni B. Martinů. Zatímco Feuerstein překládal z francouzštiny, V. Nezval přebásňoval do českých veršů a I. Krejčí pak korigoval souhlasnost s notovým zápisem. Ve chvíli, kdy jsem ke stolku těchto tří umělců přistoupila, velký básník vlastnoručně dopisoval poslední slovo posledního verše poslední písni na poesii G. Apollinaire.“

Dne 13. ledna 1933 se tedy nakonec světová premiéra Tři písni konala.

Druhou ztrátu písni mělo na svědomí řádění nacistů v bytě A. Pečírkové po jejím zatčení v únoru 1944, kdy byla odvezena na Pankrác, potom do Terezína a skončila v Ravensbrücku. Byt jí nacisté rozkradli, její bohatý notový archiv zmizel a s ním i rukopis písni Bohuslava Martinů. Ona naštěstí válku přežila, ale vrátila se s podlomeným zdravím a otřesenou psychikou. Díky dr. Václavu Holzknechtovi se po válce dostala na Pražskou konzervatoř, kde vyučovala sólový zpěv a později obligátní klavír.

Dále cituji z konceptu dopisu A. Pečírkové: *„Po osvobození byl manuskript však v haldách antikvárních hudebnin zázračně objeven panem Šebánkem a k mé velké radosti mně navrácen. Od té chvíle chovala jsem jej s obzvláštní ochranou až do dne, kdy jej na mně vyloudil p. Šafránek – na dva dny. Nerada – avšak s pocitem povinnosti pomoci životopisci B. M. – jsem panu Šafránkovi s důvěrou v jeho poctivý úmysl rukopis písni zapůjčila. Od té doby uplynulo však bezmála osm let a přes veškeré urgencye moje, hudebních přátel i Hudebního fondu rukopis nevrátil. Na dopisy neodpovídá, přede mnou se schovává a potkám-li jej přece a oslovím jej, bez odpovědi uteče.“* Rukopis byl zapůjčen asi v roce 1949 (dopis Miloše Šafránka z 5. 4. 1949).

To byla třetí ztráta písni, které paní prof. Andula Pečírková už nikdy neviděla. Zemřela v roce 1983. Přišla nejen o rukopis Bohuslava Martinů, ale i o rukopis Vítězslava Nezvala. V roce 2003 objevila opis jedné písni – „Komedianti“

– z tohoto třídílného cyklu, mezzosopranistka paní Olga Černá, která píseň za klavírního doprovodu Jitky Čechové nazpívala pro firmu Naxos. Zpívala ji i v roce 2004 na Festivalu Bohuslava Martinů s jinými písněmi tohoto skladatele. Kde je originál, zatím nevíme. Najde se? A dostane se tam, kam patří – do Památníku Bohuslava Martinů v Poličce? Tak si to paní profesorka Andula Pečírková přála, jak vyplývá z konceptu jejího dopisu adresovaného Ministerstvu školství a kultury. „*Slyšela jsem, že Min. školství a kultury s velkou péčí shromažďuje všechny dosažitelné památky na zesnulého skladatele, zejména ovšem rukopisy jeho díla ... V případě nálezu písni bych vás pak jenom prosila, abych si směla písně opsat, než budou uloženy, snad už definitivně, v klidu a bezpečí v rodišti Bohuslava Martinů.*“ A samozřejmě by to potěšilo i autorku této studie.

P O Ř Á D :	
I.	
Johann Dismas Zelenka (1679-1749):	<i>Jerusalem, convertere!</i>
Heinrich Schütz (1585-1672):	<i>Z „Malých duchovních koncertů“</i>
Giovannini - J. S. Bach (1685-1750):	<i>Willst du dein Herz mir schenken?</i>
II.	
Giulio Caccini (1546-1614):	<i>Arietta</i>
Francesco Durante (1684-1755):	a) <i>Pregghiera</i> b) <i>Danza</i>
PŘESTÁVKA	
III.	
Ladislav Vycpálek:	<i>Mír (Tuchy a vidiny)</i> <i>Sentimentální rozhovor (Tichá usmíření)</i>
Bohuslav Martinů:	<i>Tři písně na slova G. Apollinaire v překladu</i> <i>Vítězslava Nezvala (Prvé provedení)</i> a) <i>Snih</i> b) <i>Loučení</i> c) <i>Komedianti</i> <i>(Věnováno A. Pečírkové)</i>
IV.	
Darius Milhaud:	<i>Catalogue de fleurs</i>
V.	
Louis Gruenberg:	<i>Negro spirituals</i> a) <i>Nikdo neví o mé bídě</i> b) <i>Jed pro mne vozejkou (přeložil Dr. J. Fiala)</i> c) <i>Jakub zápasící</i> „ d) <i>Vlak do nebe</i> „

Zprávy Společnosti Bohuslava Martinů

číslo 38

Praha – říjen 2016

Vydává: Společnost Bohuslava Martinů
Kontaktní adresa: Zborovská 68, 150 00 Praha 5
Redaktorka: Mgr. Daniela Kotašová, Ph.D.
(e-mail: daniela.kotasova@seznam.cz)

Fotografie otištěny s laskavým svolením
Institutu Bohuslava Martinů, Mgr. Jarmily Mráčkové,
MgA. Martina Fišla, Mgr. Marka Obdržálka,
Mgr. Petra Francána, Jiřího Jelínka,
Ing. Naděždy Šauerové a Ing. Josefa Kaprála